

Rechtvaardige vermogensrendementsheffing

'Een nieuwe manier van heffen binnen box 3'

Bachelor Scriptie fiscale economie

ERASMUS UNIVERSITY ROTTERDAM

ERASMUS SCHOOL OF ECONOMICS

Naam: Sebastiaan Vos
Studenten Nummer: 507463
E-mail: 507463sv@eur.nl
Supervisor: dr. Piet Oerlemans
Datum: 30-03-23

Afkortingenlijst:

Art.	Artikel
AWR	Algemene wet inzake rijksbelastingen
A-G	Advocaat Generaal
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
De Staatssecretaris	De Staatssecretaris van Financiën
DNB	De Nederlandsche Bank
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
EP	Eerste Protocol bij het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
ERP	Effectieve Rendementspercentage
IB	Inkomstenbelasting
MvT	Memorie van Toelichting
PG	Parlementaire geschiedenis
Wet IB 1964	Wet inkomstenbelasting 1964
Wet IB 2001	Wet inkomstenbelasting 2001
Wet VB 1964	Wet op de vermogensbelasting 1964
Wet VPB	Wet op de vennootschapsbelasting 1969

Begrippenlijst:

Ketenpartners:	Bedrijven die deel uitmaken van een keten. Banken, verzekeraars, vastgoedfondsen en vermogensbeheerders.
VIA:	Voor ingevulde aangifte
Lock-in effect:	Het probleem dat een weg uit het vermogenswinststelsel lastig is.
Derivaten:	en afgeleide van een andere, onderliggende belegging. Geeft de koper het recht iets te kopen.
Financieel instrument:	Een financieel instrument is een financieel contract tussen twee partijen dat kan worden verhandeld en afgewikkeld.
Forfait:	(komt niet overeen met de werkelijkheid). Een vast bedrag dat bij het inkomen moet worden opgeteld of daarvan mag worden afgetrokken om het belastbaar inkomen te bepalen.
Fictie:	(komt 100% overeen met de werkelijkheid). Wordt ingevoerd om de eenvoud en doelmatigheid, voorkoming van misbruik en maatschappelijke redenen. Aanvullende overwegingen kunnen zijn draagkrachtoverwegingen, didactische redenen en budgettaire belangen.
Onverbindenheid:	In strijd met de wet
Depositogarantiestelsel: spaartegoeden.	Aanhaken bij dit begrip voor de definitie van bank- en Dit stelsel is binnen de Europese unie in verre mate omarmd. ¹ → Wel: Betaalrekeningen, spaarrekeningen en termijndeposito's. → Niet: Bankspaardeposito's eigen woning, achtergestelde deposito's, beleggingen, verzekeringen en virtuele valuta.

---

¹ Richtlijn 94/19/EG van het Europees parlement en de raad van 30 mei 1994 inzake de depositogarantiestelsels (herschikking) (PbEU L 2014, 173).

Inhoudsopgave

Afkortingenlijst:	2
Begrippenlijst:	4
Voorwoord	8
Hoofdstuk 1: inleiding	10
<i>Algemeen</i>	10
<i>Onderwerp en verloop</i>	11
<i>Probleemstelling</i>	12
<i>Doelen en randvoorwaarden</i>	12
Hoofdstuk 2: Forfaitaire geschiedenis	14
<i>Wet inkomstenbelasting 2001</i>	14
<i>Vanaf 2017</i>	15
Hoofdstuk 3: Juridische aspecten forfaitaire heffing (theoretisch kader)	18
<i>Draagkrachtbeginsel</i>	18
<i>Artikel 1 & 14 EP, EVRM</i>	18
<i>Hoge raad 2016</i>	19
<i>Andere zaken</i>	20
<i>Hoge Raad 2019</i>	20
<i>Hoge Raad 2021 (Kerstarrest)</i>	21
Hoofdstuk 4: Huidige situatie	23
<i>Wet rechtsherstel box 3</i>	23
<i>Overbruggingswet box 3</i>	24
Hoofdstuk 5: Varianten van nieuwe systemen	27
<i>Inleiding</i>	27
<i>Variant A: vermogensaanwasbelasting</i>	28
Bank- en spaartegoeden	28
Aandelen, obligaties en derivaten:	29
Voor- en nadelen	29
<i>Variant B: vermogenswinstbelasting</i>	31
Bank- en spaartegoeden	32
Aandelen, obligaties en derivaten	32
Voor- en nadelen	33
Hoofdstuk 6: Algemene onderwerpen	35
<i>Onroerende zaken</i>	35
Forfaitaire voorheffing.....	36
Werkelijk rendement over t-1 bij woningen.....	37
<i>Kostenaftrek</i>	38
<i>Verliesverrekening</i>	39

<i>Heffingsvrije voet/inkomen</i>	40
<i>Toeslagen en inkomensafhankelijkheid</i>	41
<i>Uitvoeringsaspecten</i>	42
Hoofdstuk 7: Conclusie	45
<i>Samenvatting</i>	45
<i>Bevindingen ten aanzien van de vermogensaanwasbelasting</i>	46
<i>Bevinden ten aanzien van de vermogenswinstbelasting</i>	48
<i>Aanbeveling</i>	50
Bijlage	53
Literatuurlijst	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
<i>Rapporten</i>	55
<i>Parlementaire stukken</i>	55
<i>Kamerbrieven</i>	56
<i>Boeken</i>	57
<i>Literatuur</i>	57
<i>Wet- en regelgeving</i>	58
<i>Websites</i>	59
<i>Jurisprudentie</i>	59

Voorwoord

U staat op het punt de bachelor scriptie ‘Een nieuwe manier van heffen in box 3’ te lezen. Deze scriptie dient als eindonderzoek voor de bachelor studie Fiscale Economie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.

In eerste instantie is de box 3 heffing bij het bepalen van een onderwerp uitgekozen omdat dit een actueel en veel besproken onderwerp betreft. Gedurende het schrijven van de scriptie zijn verschillende voortgangsrapportages, wetsvoorstellen en arresten naar buiten gekomen. Dit heeft ervoor gezorgd dat de informatie omtrent dit onderwerp breder is dan in eerste instantie is geschat. Om het onderzoek overzichtelijk te maken is in de scriptie een algemene blik op bepaalde aspecten van de heffing gegeven. Met de constante nieuwe ontwikkelingen en verschillende recente besluiten is in het kader van dit paper besloten nieuwe berichtgeving vanuit de overheid of belastingdienst na 1 april niet in de paper op te nemen. Echter zijn met betrekking tot de bezwaarschriften en de mogelijke nieuwe varianten op respectievelijk 20 april en 26 april brieven aan de Tweede Kamer geschreven. In de brief van 20 april 2023 heeft Staatsecretaris van Rijk geschreven over de heffing in box 3 voor de jaren 2017 t/m 2022. Het gaat om bezwaarschriften die zijn ingediend voor de aanslagen die zijn opgelegd op basis van de Wet rechtsherstel box 3, specifiek voor diegene met vermogenssamenstelling die meer dan alleen spaartegoeden bevat. Van Rijk heeft laten weten te wachten op uitspraak van de Hoge Raad, in één of meerdere geschillen voordat de bezwaarschriften 2017 t/m 2021 in behandeling zullen worden genomen. Pas hierna zullen de definitieve aanslagen 2021 en 2022 worden vastgesteld. Op 26 april heeft van Rijk de kamer ingelicht over een mogelijke verfijning van de ‘overbruggingsregeling box 3’, welke in belastingjaar 2023 t/m 2026 van toepassing is. Naast een mogelijke verfijning wordt gesproken over een oplossing inzake de heffing over onroerend goed. Van Rijk geeft in deze kamerbrief voor het eerst aan dat een heffing op basis van werkelijk rendement in plaats van in 2026 pas in 2027 mogelijk is. Het schrijven van van Rijk biedt nieuwe inzichten welke nog niet zijn opgenomen in dit scriptieverslag. Naar verwachting zullen de uitspraken van de Hoge Raad in de nog lopende geschillen ook nog leiden tot aanpassingen. Dit tezamen met een onrustig politiek speelveld kan ertoe leiden dat informatie binnen deze paper achterhaald is.

Op voorhand veel leesplezier.

Sebastiaan Willem Vos

Rotterdam, april 2023

Hoofdstuk 1: inleiding

Algemeen

Al jarenlang heerst onrust rondom de manier van heffen, die sinds de invoering van het boxenstelsel in 2001, is veranderd. Naast het heffen over het rendement op inkomen uit vermogen werd hiermee ook het vermogensrendement belast op basis van een forfait. Inmiddels heeft de forfaitaire box 3 heffing een tal van aanpassingen gehad en zijn al 3 verschillende varianten van toepassing geweest. Het rendementspercentage over vermogen is bij de invoering van het boxenstelsel vastgesteld op 4%, dit werd tot 2017 belast tegen een tarief van 30%. Bij de eerste herziening van box in 2017 is het schijvensysteem toegevoegd, waarbij een verdeling van het vermogen tussen sparen en beleggen verondersteld. Ondanks de wijzigingen is de maatschappelijke onvrede over het heffen op basis van forfaits aangebleven. Ook de rechtspraak heeft ervoor gezorgd dat aanpassingen door de jaren heen nodig waren. Twintig jaar na het invoeren van de vermogensrendementsheffing in box 3 heeft de Hoge Raad (HR) laten weten dat de vermogensrendementsheffing, na de aanpassingen in 2017, in strijd is met art. 1 Eerste Protocol), Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM) en art. 14 EVRM.² Hierop volgend heeft staatssecretaris van Rij (fiscaliteit en financiën) laten weten dat gedupeerden die bezwaar hebben gemaakt tegen de heffing in box 3 voor de jaren 2017 t/m 2020 rechtsherstel krijgen. Op 15 april 2022 heeft van Rij in een brief aan de kamer laten weten hoe eventueel rechtsherstel kan worden geboden. Dit heeft geleid tot de wet Rechtsherstel box 3, waarbij afstand wordt gedaan van de veronderstelde vermogensmix tussen sparen en beleggen.

Naast het bieden van rechtsherstel is de wens van het kabinet een heffing op basis van werkelijk rendement in te voeren. Het is na vele jaren van onrust van belang dat een rechtvaardig systeem wordt ingevoerd, welke niet strijdig is met Europese wetgeving en die de maatschappelijke onrust wegneemt. Op basis van de ‘voortgangsrapportage’ uit 2016 en het daarbij behorende aanvullende ‘keuzedocument box 3’ uit 2017 is in het afgelopen jaar invulling gegeven aan de wens van het kabinet. In de voortgangsrapportage van 20 september 2016 heeft toenmalig staatssecretaris van Financiën Wiebes bij de Tweede Kamer gemeld dat het mogelijk is een andere manier dan forfaitair heffen te onderzoeken. Daarbij zijn de volgende zaken in gang gezet: onderzoek naar heffingssystemen, drietal verschillende systemen, de budgettaire, economische en uitvoeringsimplicaties, administratieve lasten voor burger en ketenpartners, overleg buitenlandse belastingsystemen. Het ‘keuzedocument box 3’ van 9 juni 2017 is een aanvulling en uitbreiding op de voortgangsrapportage. De belangrijkste stukken wat betreft de uitvoerbaarheid is het PwC rapport van 13 april 2021 naar de uitvoerbaarheid van de drie systemen.³ Onderzoek en uitwerkingen van specifieke onderwerpen met betrekking tot de varianten komen naar voren in de kamerbrief van staatssecretaris van Rij op 9 februari 2023. Daarnaast wordt een oplossing gezocht voor onroerende zaken, welke als een complexe categorie wordt gezien. Uiteraard worden wederom de gevolgen voor uitvoering, burger en schatkist bekeken.

---

² HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963.

³ Rapport PwC 2021, p. 21.

Staatssecretaris van Rij heeft in de herziening belastingstelsel box van 29 september 2022 beschreven welke mogelijke varianten als vervanging van het huidige systeem kunnen dienen.⁴ Hij draagt in zijn brief wederom⁵ de vermogensaanwasbelasting en de vermogenswinstbelasting aan, evenals de heffing op basis van een individuele vermogensmix zoals bij de wet Rechtsherstel box 3. Hier worden zowel de reguliere inkomsten uit vermogen zoals rente en dividenden, als de vermogensmutaties belast. Uiteraard zijn gedurende de jaren inzichten veranderd, zijn aanpassingen gemaakt en aanvullingen gedaan.

Het onderzoek en invoeren van een heffingssysteem is op korte termijn niet mogelijk, een tijdshorizon van minstens 4 jaar wordt hierbij in acht genomen. Voor deze periode is een toepasbaar systeem uitgedacht in de ‘overbruggingswet box 3’, waarin op een zo rechtvaardig mogelijke manier forfaitair geheven moet worden. Om te voorkomen dat het onderzoek in dit scriptie te breed wordt zullen de initiële bezwaarprocedures en de procedure massaal bezwaar, welke hebben geleid tot de invoering van de overbruggingswet box 3, buiten beschouwing wordt gelaten. Ook het tarief wat over het uiteindelijk vastgestelde rendement wordt geheven buiten beschouwing gelaten. Omdat de hoogte en opbouw van het tarief de afgelopen jaren niet de pijnpunten in de discussie over de box 3 heffing zijn geweest, is ervan af gezien hierover te schrijven in deze scriptie.

Door de ophef is box 3 in politiek Den Haag ook een veelbesproken onderwerp. Het Ministerie van Fiscaliteit en Belastingen werkt aan zowel het rechtsherstel en de overbrugging als de nieuwe eventuele variant. Doordat gedurende het schrijven van deze scriptie voorstellen zijn ingediend - waarop reactie is gegeven door de Tweede Kamer - zijn bepaalde varianten afgedaan als ongewenst. Dit heeft ertoe geleid dat variant C niet meer als reële optie wordt gezien. Ook optie D is komen te vervallen, wat het bespreken van beide varianten in de kern overbodig maakt. Omdat voor een hybride systeem tussen forfaits en het werkelijke rendement bepaalde elementen kunnen worden ontleend aan deze varianten, zijn beide toch onderzocht en bijgevoegd in appendix A.

Onderwerp en verloop

De uitspraak op de massaal bezwaarprocedure van de HR op 24 december 2021 heeft ervoor gezorgd dat box 3 wederom in de spotlights staat.⁶ Na een eerdere uitspraak van het Hof op 10 februari 2021 bleek de vermogensmix en de daarbij behorende vermogensrendementsheffing niet in strijd te zijn met art. 1 EP EVRM en art. 14 EVRM.⁷ De eventuele strijdigheid, welke zijn oorsprong vindt in het recht op genot van eigendom en een verbod op discriminatie, is volgens het Hof niet gegrond. Dit omdat de keuze gebruik te maken van een gemiddelde verdeling van het box 3 vermogen over spaargeld en beleggingen niet in strijd werd geacht met de ‘fair balance’.

---

⁴ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 31.

⁵ Tevens besproken in de *voortgangsrapportage* 2016.

⁶ HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963.

⁷ HR 10 februari 2022, ECLI:NL:RBGEL:2021:639.

In deze scriptie zal eerst de probleemstelling aan bod komen. Hiermee wordt de relevantie direct in kaart gebracht. Vervolgens worden de voorgaande systemen en daarmee de uitkomst van het systeem van 2017 besproken. De wettelijke tegenstrijdigheden van dit systeem worden omschreven aan de hand van eerdere rechtspraak. Vervolgens bespreken we de oplossing voor deze tegenstrijdigheden op korte termijn (wet rechtsherstel). Tot slot wordt uitgelijnd welke varianten worden geboden ter vervanging van het huidige systeem, de voor- en nadelen en de implicaties op verschillende facetten binnen de Nederlandse heffingssystematiek. In de conclusie en aanbeveling wordt de meest geschikte variant besproken en een advies gegeven.

Probleemstelling

Gezien het feit dat de manier van heffen via het huidige box 3 stelsel niet meer gerechtvaardigd is, is het zaak dat een alternatief wordt gevonden. Het is bekend dat het nieuwe systeem meer gericht zal zijn op het belasten van het daadwerkelijke rendement, echter is nog niet duidelijk hoe dit het best kan worden vormgegeven. In de brief van staatssecretaris van Rijk van 15 april 2022 zijn voor verschillende perioden opties genoemd. Ondanks dat in meerdere voorstellen vanuit de staatssecretaris op verzoek van de Tweede Kamer verschillende mogelijkheden zijn geboden voor een rechtvaardigere heffing, is anno 2023 nog steeds geen besluit genomen. Om een goed beeld te krijgen van de verschillende varianten en de aanpassingen op deze varianten door de jaren heen zijn verschillende herzieningsvoorstellen voor box 3 bekeken, beginnend bij de voortgangsrapportage uit 2016. Om een antwoord te vinden op de vraag welk stelsel het best aansluit bij de wens van de burger en het kabinet luidt de vraagstelling als volgt.

‘Welk alternatief is het meest geschikt voor de huidige vermogensrendementsheffing in box 3’

Doelen en randvoorwaarden

In het kort wordt in deze scriptie onderzoek gedaan naar een mogelijke nieuwe manier van heffing in box 3. Hierbij worden 2 varianten besproken: vermogensaanwasheffing, vermogenswinstheffing. De varianten op basis van een werkelijke vermogensmix is onderzocht en in appendix A opgenomen. De 2 besproken varianten zijn sinds de invoering van de wet IB 2001, en daarmee de invoering van een forfaitaire heffing, meermaals onderzocht en overwogen. Gedurende de jaren, in zowel kamerstukken als voortgangsrapportages worden de hieronder besproken doelen en randvoorwaarden gehanteerd.⁸

Doordat een forfaitaire heffing altijd een zekere mate van grofheid kent, wordt de forfaitaire heffing in sommige gevallen als onterecht ervaren. Dit is specifiek het geval wanneer belastingplichtige met een werkelijk lager rendement, een hogere aanslag op basis van een forfaitair percentage krijgen. Om onvrede onder deze groep belastingbetalers, die vooral beschikken over spaartegoeden, te verminderen worden de opties voor belasting op basis van werkelijk rendement bekeken.

‘De mate waarin de onderzochte variant recht doet aan belastingheffing over het werkelijke rendement’.

---

⁸ Voortgangsrapportage 2016, p. 5.

Het forfaitaire systeem dat werd gebruikt sinds de invoering van de wet IB 2001 had als doel een zo breed mogelijke grondslag in de heffing te betrekken. Met dit systeem zouden arbitragemogelijkheden zoals box hoppen worden beperkt. Van groot belang werd geacht dat dit in lijn lag met de maatschappelijke acceptatie, uitvoeringsmogelijkheden van de belastingdienst en ketenpartners en draagkracht.⁹ Het afzien van een forfaitaire heffing brengt een grotere last voor zowel de belastingdienst, ketenpartners als de burgers mee. Omdat het ongewenst wordt geacht lastig uitvoerbare wetgeving te introduceren, worden de lasten voor elk van de betrokken partijen in overweging genomen.

‘De uitvoerbaarheid voor de belastingdienst, burger en ketenpartners’.

Met de invoering van de wet IB 2001 zou een gemakkelijke oplossing worden geboden voor het belasten van reguliere inkomsten en vermogensveranderingen.¹⁰ Ingeval van vermogensveranderingen kan worden gedacht aan koerswinsten, die tot 2001 geheel onbelast bleven. Dit bood mogelijkheden constructies op te stellen waardoor de gehele belastingheffing werd ontweken. Door een forfaitair rendementspercentage te hanteren was de overheid zeker over de inkomstenstroom en had de burger een inschatting van wat hij kon verwachten. Omdat bij de niet forfaitaire varianten vermogenswinstbelasting en vermogensaanwasbelasting de werkelijke rendementen worden belast, zijn de hiermee samenhangende belastingopbrengsten sterk afhankelijk van de economische situatie. In tijden van depressie zullen vermogens afnemen, waardoor weinig winsten belast kunnen worden en in sommige gevallen zelfs verlies wordt genomen. Een oplossing moet dus ook worden onderzocht voor de omgang met deze budgettaire verschillen.

‘Robuuste belastingopbrengsten uit box 3, geen voor de hand liggende arbitrage mogelijkheden en geen sterke economische verstoringen’.

Andere onderwerpen die in dit paper aan bod komen zijn aftrek van de kosten, verliesverrekening, toeslagen en andere inkomensafhankelijke aspecten, uitstel van betaling, investeringsbeleid en de juridische houdbaarheid. Voor de behandeling van elk aspect wordt constant de afweging gemaakt tussen de benadering van de werkelijke rendementen en de haalbaarheid (uitvoerbaarheid, rechtvaardigheid en robuustheid). Daarbij worden dus de budgettaire, economische en wetstechnische gevolgen in ogenschouw genomen.

---

⁹ Kamerstukken II 1999/2000, 26 727, nr. 7, p. 224

¹⁰ Inkomsten zoals rente, dividend, huur en pacht.

Hoofdstuk 2: Forfaitaire geschiedenis

Voor de totstandkoming van het huidige forfaitaire systeem is het van belang dat eerdere wetgeving omtrent de heffing in box 3 wordt bekeken. Vreemd is dat het Nederlandse belastingstelsel, voor de invoering van de forfaitaire heffing in 2001, altijd een heffing op basis van het werkelijk rendement heeft gekend.

Wet inkomstenbelasting 2001

De Wet IB 2001 bestaat uit drie aparte boxen, waarbij elk van deze boxen een specifiek inkomen belast. Box 1 betreft het belastbaar inkomen uit werk en woning, box 2 betreft het belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang en box 3 betreft het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen. Voor elke box is er een eigen tarief vastgelegd in de wet. Het vergaarde inkomen werd met de invoering van het boxenstelsel ingedeeld in een gesloten systeem bestaande uit 3 boxen, wat verticale verliesverrekening moest beperken.

De invoering van de nieuwe wet in 2001 bracht een belangrijke wijziging in de manier van heffen mee. Als gevolg van de invoering van de nieuwe wet IB 2001 wordt vanaf dat moment een forfaitaire heffing voor de belasting over vermogen toegepast.¹¹ Het feit dat dit een *brede basis* betreft, betekent dat alle vermogensbestanddelen in de heffing worden betrokken.¹² Het doel van de nieuwe belasting is een meer rechtvaardige belasting (draagkrachtwinst), wat inhield dat het rendement op vermogens moest worden versterkt. Daarnaast moest de beperking van ontwijkingsmogelijkheden, waarbij enkel werd belegd in vermogensbestanddelen welke onbelast rendement genereerde, leiden tot een robuustere heffingsgrondslag.¹³ De nadruk lag hierbij op eenvoud, uitvoerbaarheid en rechtvaardigheid. Sprake was namelijk van belastinguitholling.

Voor de vaststelling van de grondslag is gekozen voor een peildatumssystematiek, waarbij op de eerste dag van het belastingjaar de waarde in het economisch verkeer wordt bepaald, voor zover deze meer betreft dan het heffingsvrije vermogen.¹⁴ Tot en met 2010 kende de meting voor de grondslag twee peildata, dit is later bijgewerkt naar 1 januari van elk kalender jaar ter vereenvoudiging van de box 3 regeling.

Het vaststellen van de juiste grondslag is van belang, omdat hierover het forfaitaire percentage wordt berekend. Van de grondslag moeten eerst nog de schulden en het heffingsvrije vermogen worden afgetrokken, mocht hierna een bedrag overblijven wordt daar het percentage op toegepast.¹⁵ Onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende categorieën, bestaande uit degene die niet onder box 1 en box 2 valt: betaalrekeningen, spaargelden, aandelen, obligaties, onroerende zaken (eigenwoning daarbuiten gelaten), roerende zaken (niet voor persoonlijk gebruik), geld en overige vermogensrechten. Ook het niet-aanmerkelijk belang in een vennootschap behoort hiertoe.

---

¹¹ Wet van 11 mei 2000, Stb. 2000, 216

¹² *Kamerstukken II 1997/98*, 25810, 2.

¹³ *Kamerstukken II 1998/99*, 26727, 3, p. 7.

¹⁴ Art. 5.19 Wet IB 2001

¹⁵ Art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001

Bij invoering Wet IB 2001 is gekozen om de opbrengsten uit vermogensbestanddelen forfaitair te stellen op 4% en deze vervolgens te belasten tegen 30%.¹⁶ Hiermee komt voor vermogen boven het heffingsvrije vermogen de effectieve belastingdruk uit op zo'n 1,2%. Een vast percentage voor alle vermogensbestanddelen heeft als voordeel dat deze niet jaarlijks opnieuw hoeft te worden berekend. Daarnaast geeft dit de overheid een stabiele instroom aan belastingen.¹⁷

Toendertijd werd al door Kamerleden opgemerkt dat een gelijk percentage voor alle categorieën tot problemen kon leiden. Een forfaitair rendement van 4% zou tegenstrijdig kunnen zijn met het draagkrachtbeginsel.¹⁸

Vanaf 2017

Echter bleek het forfaitaire percentage voor vermogensbestanddelen betaalrekeningen, spaarrekeningen, termijndeposito's en aandelen in de jaren de introductie van de Wet IB 2001 niet haalbaar, met als gevolg een wijziging begin 2017. Door lagere rentestanden was het voor de belastingbetaler met een overgroot spaardeel niet mogelijk de beoogde rendementen te halen om het belastingbedrag te voldoen.¹⁹

Alhoewel bij de herziening toendertijd al was geconcludeerd dat een heffing op basis van het werkelijke rendement de meest eerlijke optie was, werd dit onmogelijk geacht door hoge uitvoeringslasten. Om de forfaitaire rendementsheffing toch beter aan te laten sluiten bij de individuele vermogenswinsten van belastingplichtigen is in 2017 de zogeheten 'vermogensmix' ingevoerd. Afhankelijk van de hoogte van de grondslag sparen en beleggen wordt nu een gedifferentieerd rendement verondersteld, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen sparen enerzijds en beleggen anderzijds.²⁰ Hier wordt dus een extra forfait toegevoegd.

Natuurlijke personen met een relatief klein vermogen werden geacht een groot deel in spaartegoeden te hebben belegd. Naarmate het vermogen van een persoon toeneemt, werd verondersteld dat een groter deel van het vermogen wordt aangewend voor beleggingen. Omdat beleggen een hoger risico en daarmee een hoger rendement met zich meebrengt is toendertijd voor deze categorie een hoger forfaitair rendement vastgesteld. Met de introductie van 3 schijven en de verdeling over 2 vermogenscategorieën zou de werkelijkheid beter moeten worden benaderd.²¹ Schijf 1 geldt voor een vermogen tot €50.651, hierin wordt 67% spaargeld belast tegen rendementsklasse 1 en 33% overige beleggingen belast tegen rendementsklasse 2. Schijf 2 loopt van €50.651 tot €962.351, hierin wordt 21% spaargeld belast tegen

---

¹⁶ *Kamerstukken II 1998/1999, 26727, nr. 3, p. 38.*

¹⁷ *Kamerstukken II 1999/00, 26727, 7, p. 264.*

¹⁸ *Kamerstukken II 1999-2000, 26 727, nr. 7, p. 262-263*

¹⁹ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p. 9*

²⁰ Art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001.

²¹ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p. 9.*

rendementsklasse 1, 79% overige beleggingen belast tegen rendementsklasse 2. Schijf 3 geldt voor belastingplichtigen met een vermogen boven de €962.351. Voor dit gedeelte van het vermogen wordt verondersteld dat 100% wordt belegd en daardoor belast tegen rendementsklasse 2.

Schijf	Uw (deel van de) grondslag sparen en beleggen	Percentage -0,01%	Percentage 5,53%	Percentage gemiddeld rendement
1	tot € 50.651	67%	33%	1,818%
2	vanaf € 50.651 tot € 962.351	21%	79%	4,366%
3	vanaf € 962.351	0%	100%	5,53%

Tabel 1: schijvenstelsel

De gemiddelde rendementen per schijf komen daardoor uit op respectievelijk 1,818%, 4,366% en 5,53%. Om te veel fluctuatie in de jaarlijkse belastingdruk te beperken is bij de invoering gekozen de rendementen voor sparen gemiddeld te nemen over een periode van 5 jaar (t-6 t/m t-2).²² Nu is gekozen voor vaststelling van de percentages op basis van werkelijke marktrendementen, is het van belang dat deze tevens jaarlijks worden herzien. Dit gebeurt op basis van art. 10.6bis Wet IB 2001. Voor het rendementspercentage voor het spaargedeelte wordt naast de gemiddelde rendementen op spaarvermogen, de rente die verband houdt met deze schulden in aftrek genomen. Sinds 1 januari 2018 is de hoogte van het forfaitaire rendement voor rendementsklasse I (spaarvermogen) afhankelijk van de door belastingplichtigen gemiddeld behaalde spaarrentes van de achttiende tot en met de zevende maand voorafgaand aan het kalenderjaar.²³ Het gaat hier om de rendementen op depositierentestanden die de Nederlandsche bank publiceert.²⁴ Deze wordt op 131% gesteld maar moet vervolgens worden aangepast naar 100%. Dit is het gevolg van het rentepercentage op schulden met 0,1% van het rentepercentage moet worden verminderd. Hiermee wordt beoogd om het gemiddelde werkelijke rendement dichter te benaderen dan in 2017 het geval was.

Voor de rendementen beleggen is deel van het vermogen onderverdeeld in 3 categorieën: Aandelen, Obligaties en Onroerend Goed. Bij de vaststelling van de percentages per categorie is in geval van aandelen gekeken in de beleggingsindex van Europa, de Morgan Stanley Capital International index (hierna: MSCI-index), voor obligaties naar de statistieken van DNB voor de jongste Nederlandse 10-jarige staatobligaties en voor onroerende zaken naar de procentuele verandering van bestaande koopwoningen van het CBS tussen t-3 en t-2. Het totaal percentage komt tot stand door elk van deze rendementen per categorie (onroerende zaken, aandelen en obligaties) tegen respectievelijk 53%, 33% en 14% te wegen.²⁵ Dit is gebaseerd op de gemiddelde samenstelling in de aangiften van belastingplichtigen in 2012. Voor beleggen is gekeken naar lange termijn rendement van het voorgaand jaar (t-1) en het meest recent beschikbare jaar (t-2), gewogen tegen 1/15^e deel. Bij beleggingen is het meest recente beschikbare jaar, t-2, (slechts) voor een vijftiende deel van invloed te laten zijn op de jaarlijkse herziening van het veronderstelde rendement.²⁶ Oudere jaren, die tezamen het gemiddelde bepalen op t-1, worden dus voor het overige 14/15 gedeelte meegewogen. Het is

²² Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p. 14

²³ Art. 10.6bis lid 2 Wet IB 2001

²⁴ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p. 46.

²⁵ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p. 46.

²⁶ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p. 14.

vreemd dat het overgrote deel van het gewicht niet wordt toegekend aan de meest recente jaren maar juist aan een lange voorafgaande periode.

Samengevat wordt dus een forfait bepaald voor de samenstelling van het vermogen (sparen beleggen). Daarbij wordt vastgesteld wat de verdeling is binnen beleggingen. Voor elk van de drie mogelijke categorieën (aandelen, obligaties en onroerende zaken) wordt vervolgens het rendement berekend, wat wordt gewogen tegen een vooraf bepaald percentage. Deze rendementen voor beleggingen worden samen met rendementen op spaartegoeden, afhankelijk van de schijf, gewogen wat tot een bepaald percentage leidt.

Door de aanpassing op het systeem is de systematiek een stuk lastiger geworden, wat de gewenste eenvoud niet ten goede komt. Ondanks het verzoek een heffing op basis van werkelijke rendementen in te voeren, is het systeem om een snelle lastenverlichting voor de spaarders te bewerkstelligen toch aangepast. De implementatie van een dergelijke aanpassing kost de belastingdienst, overheid en ketenpartners ook tijd, moeite en geld. Naar mijn mening had de overheid personen met kleine vermogens en veel spaartegoeden beter op een andere manier tegemoet kunnen komen. Daarbij had de belastingdienst direct een begin kunnen maken met het ontwikkelen van een systeem op basis van werkelijk rendement.

Hoofdstuk 3: Juridische aspecten forfaitaire heffing (theoretisch kader)

Draagkrachtbeginsel

Voor de beoordeling van nieuwe varianten als alternatief voor de forfaitaire heffing worden zowel het draagkrachtbeginsel als het realisatiebeginsel in overweging genomen. Het draagkrachtbeginsel is een subjectief begrip wat niet in de wet is gedefinieerd.

Bij de forfaitaire rendementsheffing wordt er niet gekeken naar de draagkracht van een individuele belastingplichtige, maar worden zij juist zwaarder belast naarmate hun vermogen toeneemt. Voor wat betreft de vermogenswinstbelasting ligt deze geheel in lijn met het draagkrachtbeginsel, omdat pas bij realisatie van de winsten wordt geheven. Het draagkrachtbeginsel is bij de vermogensaanwasbelasting, in tegenstelling tot de vermogenswinstbelasting, een probleem van serieuze aard. Bij deze manier van heffen zijn winsten nog niet gerealiseerd

Artikel 1 & 14 EP, EVRM

Al in het keuzedocument box 3, geschreven door staatssecretaris van Financiën Wiebes in 2017, werd de juridische houdbaarheid van een forfaitaire heffing onder de loep genomen. Getoetst moet worden of de heffing niet in strijd is met Artikel 1; eerste protocol in de EVRM ‘het recht op ongestoord genot van eigendom’.

“Iedere natuurlijke of rechtspersoon heeft recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht”.

Uit jurisprudentie van de EHRM volgt een toets om te bepalen of een grondrecht wordt geschonden.²⁷ Van belang is dat 1) het gaat om eigendom in de zin van artikel 1 EP, EVRM, 2) er inmenging in dit ongestoorde genot van eigendom plaatsvindt en 3) of de inmenging gerechtvaardigd kan worden.²⁸

De overheid mag dus onder voorwaarden ingrijpen, maar wel beperkt. Mocht er inmenging van de overheid zijn is dit enkel gerechtvaardigd wanneer de volgende vragen met ‘ja’ kunnen worden beantwoord:

- A). Ingrijpen gebeurt op basis van een wettelijk voorschrift.
- B). Is met deze inmenging het algemeen belang gediend.
- C). Bestaat er een ‘fair balance’ tussen de inmenging en het algemeen belang.

Het heffen van belasting is een inmenging in het door artikel 1 EP, EVRM gewaarborgde ongestoorde genot van eigendom die in het algemeen gerechtvaardigd is aangezien deze

---

²⁷ J.D. Baron, WFR 2016/19.

²⁸ EHRM 23 oktober 1990, BNB 1995/244.

uitdrukkelijk voorziet in een uitzondering om de betaling van belastingen of andere heffingen te verzekeren. Deze inmenging moet volgens de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ‘lawful’ zijn, een ‘legitimate aim’ dienen en een ‘fair balance’ tussen de belangen van het betrokken individu en het algemene belang respecteren. De wetgever heeft in hier een ruime beoordelingsvrijheid.

Artikel 1, Eerste Protocol, EVRM hangt nauw samen met Artikel 14. Artikel 14 Eerste Protocol, EVRM voorziet in een verbod van discriminatie met betrekking tot rechten en vrijheden. Voor de behandeling van dit artikel in deze paper is specifiek onderscheid gemaakt in vermogen van belang. Mocht er strijdigheid zijn met dit artikel moet worden bewezen dat de ‘fair balance’, zoals besproken in artikel 1 EVRM, ontbreekt.

Voor het invoeren van de forfaitaire belasting werden de reguliere inkomsten wel belast maar de vermogenswinsten niet. Dit had tot gevolg dat belastingplichtige reguliere (belaste) inkomsten omzetten in onbelaste vermogenswinsten. De rente op financiering van dit soort, in vermogen toenemende bestanddelen, was geheel aftrekbaar. Dit tezamen leidde tot de uitholling van de grondslag. Om dit te voorkomen werd bij de invoering in 2001 gesteld dat financieringsrenten niet meer aftrekbaar waren, evenals andere kosten die te maken hadden met het behalen van rendement omdat in het forfait reeds rekening is gehouden met de kosten.

Tevens werd beoogd de fiscale verstoring te verminderen doordat de drijfveer achter de keus voor een bepaald vermogensbestanddeel werd weggehaald. Ook de beperking van fiscale emigratie speelde een rol voor de invoering.

Hoge Raad 2016

In een arrest van de HR van 10 juni 2016 is de forfaitaire heffing over het jaar 2011 onder de loep genomen.²⁹ De zaak betrof een situatie waarin een in het buitenland wonende belastingplichtige een tweede huis in Nederland aanhield, welke niet werd verhuurd. De belanghebbende achtte de 4% rendement te hoog en in strijd met artikel 1 EP, EVRM omdat het leidde tot een buitensporige last. De HR heeft geoordeeld dat de wetgever zich hier kan beroepen op zijn ruime beoordelingsmarge, waardoor enige strijdigheid met artikel 1 EP, EVRM niet aan de orde is.

De wetgever moet het forfaitaire stelsel zo vormgeven dat de werkelijkheid wordt benaderd. Dit betekent dat voor een aaneengesloten langere periode een rendement van 4% voor particuliere beleggers haalbaar moet zijn zodat de belastingbetaler niet wordt geconfronteerd met een buitensporige zware last. De 4% was volgens de HR in de casus niet onhaalbaar voor een lange reeks van jaren.

Advocaat-generaal Niessen heeft voor de uitspraak van de HR advies aangeleverd om in te spelen op de maatschappelijke onrust rond de box 3 heffing. Niessen geeft aan dat de politieke

---

²⁹ HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, ECLI:NL:HR:2016:1129.

en economische ontwikkeling geen zekerheid biedt dat bezien over een langere periode een rendement van 4% te behalen valt.³⁰

Andere zaken

Ook in de zaken van Rechtbank Zeeland-West-Brabant in 2017 sloeg de Rechtbank strijdigheid met artikel 1 EVRM af, ditmaal met de reden dat het forfait enkel strijdig is indien meer dan 10 aaneengesloten jaren het forfaitaire rendementspercentage niet kan worden behaald.³¹ De HR heeft maar twee keer eerder een bezwaar op het ingrijpen van de wetgever gehonoreerd omdat het hier ontbrak aan een ‘fair balance’. In het arrest van 3 april 2015 besluit de HR dat een stapeling van forfaits op zich geen probleem zijn.³² Wel moet de wetgever zorgen dat een forfaitaire regeling de bedoeling heeft aan te sluiten bij de werkelijke economische situatie. Mocht dit niet het geval zijn, heeft de wetgever zijn bevoegdheid overschreden (voorbeeld 10% meer dan waarde economisch verkeer). Dit ziet dus enkel toe op de vaststelling van de grondslag, en niet op het rendement van 4%.

Al in commentaren uit 2017 werd gesteld dat de rendementspercentages voor sparen en beleggen buiten proportioneel waren en dit de grondslag voor het heffen kon aantasten.³³ C.B. Bavinck sprak de bedoelde verfijning ook al tegen.³⁴ Hij stelde dat van verfijning geen sprake was door de introductie van een tweede forfait. Daarnaast geeft Bavinck aan dat rendement op aandelen uit het verleden geen indicatie geven voor toekomstige jaren. De berekening voor de rendementspercentages sparen en obligaties kunnen simpelweg de geschatte cijfers voor een jaar zijn, welke meer in lijn liggen met de werkelijkheid. Hij merkte bij de invoering op dat de bepaling van twee rendementsklassen in strijd kan zijn met artikel 1 EVRM.

Hoge Raad 2019

In juni 2019 heeft de HR de strijdigheid met artikel 1 EP, EVRM uitgesproken omdat de heffing niet meer in redelijke verhouding stond met het werkelijke rendement binnen deze vermogenscategorie.³⁵ Hierbij wordt gerefereerd naar de hierboven besproken uitspraken van de HR omtrent de haalbare rendementen:

‘Het destijds door de wetgever in het forfaitaire stelsel van box 3 voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van vier procent voor de jaren 2013 en 2014 is op stelselniveau niet meer haalbaar zonder daarvoor (veel) risico te hoeven nemen’³⁶

Het betrof hier een situatie van partners die enkel over bank- en spaartegoeden beschikten en hierover tegen 4% werden belast. Van belang is hier dat de HR de grenzen van de

---

³⁰ Conclusie A-G Niessen, ECLI:NL:PHR:2016:41, r.o. 10.16.

³¹ RB Zeeland-West-Brabant 11 januari 2017, nr. BRE 16 636, ECLI:NL:RBZWB:2017:67.

³² HR 3 april 2015, nr. 13/04247, ECLI:NL:HR:2015:812.

³³ WFR 2015/1528 M. Romy

³⁴ WFR 2017/33 C.B. Bavinck

³⁵ HR 14 juni 2019, ECLI:HR:2019:816, BNB 2019/161.

³⁶ HR 14 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:816, BNB 2019/161, r.o. 2.9.

rechtsprekende en wetgevende macht behoudt door te vermelden dat de strijdigheid enkel op regelniveau geldt.

De toevoeging van de schending die enkel op regelniveau heeft plaatsgevonden zorgt ervoor dat de uitspraak van het Hof door het oordeel van de HR niet hoeft te worden vernietigd.³⁷ Omdat een dergelijke schending op stelselniveau gepaard gaat met een rechtstekort waarin niet kan worden voorzien zonder op stelselniveau keuzes te maken, die niet voldoende duidelijk uit het stelsel van de wet zijn af te leiden, past de rechter ten opzichte van de wetgever terughoudendheid toe bij het voorzien in zo'n rechtstekort op stelselniveau.³⁸ De belastingplichtige wordt dus in feite niet in het gelijk gesteld, waardoor enige terugbetaling vanuit de fiscus niet aan de orde is. De HR oordeelt dus expliciet niet over het te bieden rechtsherstel, wat daarmee aan de politiek wordt overgelaten. Van belang voor het verloop van de manier van heffen in box 3 is dat hier wordt geoordeeld dat het systeem van de forfaitaire heffing, zoals voor 2017 vormgegeven was, niet houdbaar is op de lange termijn.

Hoge Raad 2021 (Kerstarrest)

Van onderscheid tussen sparen en beleggen was in het systeem voor 2017 geen sprake. Om een betere benadering van de werkelijkheid te schetsen is dit element ingebracht, met de aanname dat het aandeel beleggingen toeneemt naarmate men over meer vermogen beschikt.³⁹ Dit kan op macroniveau zo zijn, maar is uiteindelijk afhankelijk van individuele omstandigheden en voorkeuren. De vraag rijst dan ook of deze nieuwe grondslag in lijn is met de verhouding tussen het doel en de veroorzaakte ongelijkheid. De HR heeft geoordeeld dat deze forfaitaire samenstelling van het vermogen - met inachtneming van de ruime beoordelingsmarge - de uit het EVRM voortvloeiende proportionaliteitstoets niet doorstaat. De aanpassing heeft gezorgd dat deze verder is af komen te staan van een heffing over inkomen waarvan kan worden aangenomen dat een individuele belastingplichtige het daadwerkelijk heeft genoten.

De toets in arresten uit voorgaande jaren zag op de rendementen die 'een gemiddelde' belastingplichtige kon behalen. Doordat de belastingplichtige lid is van een bepaalbare groep belastingplichtigen die op basis van objectieve kenmerken niet in staat kan worden geacht om te kiezen voor de vermogensmix waarop het stelsel is gebaseerd, is dit in strijd met de 'fair balance'.⁴⁰ De belastingplichtige die enkel of grotendeels spaartegoeden heeft is dus ten onrechte in de groep gemiddelde belastingplichtige geplaatst.

Het geding in cassatie draaide om de vermogensrendementsheffing in box 3 van de inkomstenbelasting, zoals die gold in de jaren 2017 en 2018.⁴¹ Belanghebbende was van mening dat deze heffing in strijd was met zijn door artikel 1 en artikel 14 van het Eerste Protocol van het EVRM en de fundamentele vrijheden (EP) gewaarborgde rechten, omdat de heffing werd gebaseerd op een fictief rendement dat hoger was dan het werkelijke rendement dat hij behaalde

³⁷ Hof Arnhem-Leeuwarden 17 oktober 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:8966.

³⁸ HR 14 juni 2019, ECLI:NL:HR:2019:816, BNB 2019/161, r.o. 2.10.3.

³⁹ HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963, r.o. 3.3.2.

⁴⁰ HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963, r.o. 2.6.22.

⁴¹ HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963, r.o. 2.1

op zijn vermogen. Tevens neemt de HR in ogenschouw of, mocht het bovenstaande slagen, rechtsherstel moet worden geboden. Van belang is dat de HR oordeelt dat de Rechtbank Gelderland de eiser heeft aangemerkt als gemiddelde belastingplichtige.

“Op basis van objectieve kenmerken kan hij niet in staat worden geacht te kiezen voor de vermogensmix waarop het stelsel is gebaseerd, dan kan ten aanzien van die groep sprake zijn van strijd met de vereiste ‘fair balance’”.

De wetgever heeft in dat geval ten onrechte deze rechtens te onderscheiden groep niet als zodanig erkend en vervolgens deze groep ten onrechte op gelijke wijze behandeld als de gemiddelde belastingplichtige. Deze toets in het kader van artikel 1 EP is gelijk aan het discriminatieverbod van - bijvoorbeeld - artikel 14 EVRM.⁴² Artikel 1 EP, EVRM biedt de mogelijkheid tot inmenging van de overheid mits er een redelijke, proportionele verhouding is tussen de gehanteerde middelen en het met de heffing beoogde doel.⁴³ Het gaat er niet alleen om of met de regeling een redelijk doel wordt gediend maar ook of een redelijke verhouding bestaat tussen dat doel en de ongelijkheid die wordt veroorzaakt. De HR oordeelt dat het forfaitaire stelsel voor de jaren 2017 en 2018 geen toereikende rechtvaardiging had. Voor degene die door dit stelsel werd geconfronteerd met een heffing naar een voordeel uit sparen en beleggen dat hoger was dan het werkelijk behaalde rendement, leidde dit tot een schending van zijn door artikel 1, in samenhang met artikel 14 EVRM gewaarborgde rechten. De HR vermindert daarom de aanslagen IB/PVV 2017 en 2018 inkomen uit sparen en beleggen.

De HR oordeelde verder dat het aan de wetgever zelf is om binnen het bestaande wettelijke stelsel vast te stellen hoe de geconstateerde schending van het recht op ongestoord genot van eigendom kon worden opgeheven. De HR bood belanghebbende zelf effectieve rechtsbescherming door te bepalen dat alleen het werkelijke rendement in de heffing mag worden betrokken.

Het kerstarrest heeft grote gevolgen voor belastingplichtigen die te maken hebben gehad met de vermogensrendementsheffing in box 3 in de jaren 2017 en 2018. Ook heeft het arrest mogelijk gevolgen voor belastingplichtigen in latere jaren. De staatssecretaris heeft al aangekondigd dat er nieuwe wetgeving zal komen om de vermogensrendementsheffing te hervormen. Vooralsnog betekent de uitspraak niet dat een heffing op basis van het werkelijke rendement zal gelden voor alle belastingplichtige die (massaal) bezwaar hebben aangetekend.

---

⁴² HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963 r.o. 2.6.22

⁴³ HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963, r.o. 3.2.1.

Hoofdstuk 4: Huidige situatie

Wet rechtsherstel box 3

De Wet Rechtsherstel Box 3 die in 2022 is ingegaan, is ingevoerd om de vermogensrendementsheffing meer aan te laten sluiten bij de werkelijkheid. In het besluit van staatssecretaris van Rij wordt beschreven hoe het rechtsherstel moet worden geboden naar aanleiding van de gegrondverklaring van de massaal bezwaarprocedure, zie hiervoor appendix C. De nieuwe vermogensmix zal op basis van de werkelijke bezittingen gelden. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen 3 categorieën, met ieder een eigen rendementspercentage. De wet ziet in eerste instantie toe op de aanslagen van 2017 t/m 2020 maar door in de wet de nog niet onherroepelijk vastgestelde aanslagen te betrekken, gelden deze regels ook voor de jaren 2021 en 2022.⁴⁴

Het vermogen wordt ingedeeld in ‘banktegoeden’, waaronder te verstaan deposito’s zoals beschreven in 1:1 Wtf.⁴⁵ Overige bezittingen, als bedoeld in artikel 5.3, derde lid, Wet IB 2001 van de belastingplichtige op de peildatum en ‘schulden’. Hierbij is ‘overige bezittingen’ weer onderverdeeld in onroerend goed, aandelen en obligaties en wordt voor het rendementspercentage gekeken naar het desbetreffende jaar. Bij banktegoeden wordt gekeken naar de maandelijkse percentages in het kalenderjaar van de gemiddelde rente op deposito’s van huishoudens met een opzegtermijn van maximaal 3 maanden. Voor schulden wordt gekeken naar het gemiddelde van de maandelijkse percentages in het kalenderjaar van de gemiddelde rente op het totaal aan uitstaande hypotheek van huishoudens. De voorkeur voor rente op hypotheek komt voort uit het feit dat verreweg het grootste deel van de schulden in box 3 bij de bezitters van onroerende zaken zit.⁴⁶ De gemiddelde maandelijkse rente wordt bepaald op basis van de maanden januari t/m november, waarbij november 2 keer wordt gewogen.⁴⁷ Voor overige bezittingen is het lange termijn rendement per vermogenscategorie genomen. Om de aansluiting bij de werkelijkheid zoveel mogelijk te behouden wordt pas na afloop van het kalenderjaar de definitieve box 3 inkomsten bepaald.

---

⁴⁴ Wet Rechtsherstel box 3.

⁴⁵ De vermogenscategorie ‘banktegoeden’ bestaat uit bank- en spaartegoeden in Nederland en bank- en spaartegoeden in het buitenland.

⁴⁶ Overbruggingswet box 3 (36 204) nr. 3, p. 5. (MvT)

⁴⁷ Overbruggingswet box 3 (36 204) nr. 3, p. 5. (MvT)

Hieronder is de berekening stapsgewijs uitgelegd:

Stap 1:

Bereken eerst het rendement over de verschillende categorieën. Deze zijn reeds vastgelegd in het besluit van 28 juni 2022.⁴⁸

Stap 2:

Bereken het effectieve rendementspercentage (ERP) door het rendement te delen door de totale bezittingen verminderd met de schulden, zoals bedoeld in bedoeld in artikel 5.3, eerste lid, Wet IB 2001.

Stap 3:

Vermenigvuldig ERP met grondslag box 3 zoals bedoeld in artikel 5.2, eerste lid, tweede zin, Wet IB 2001, dit zijn de totale bezittingen min schulden, verminderd met het heffingsvrije vermogen.

Tabel 2: Rendementspercentages per vermogenscategorie.

	Vermogenscategorie 1	Vermogenscategorie 2	Vermogenscategorie 3
2017	0,25%	5,39%	3,43%
2018	0,12%	5,38%	3,20%
2019	0,08%	5,59%	3,00%
2020	0,04%	5,28%	2,74%
2021	0,01%	5,69%	2,46%
2022	nog niet vastgesteld	nog niet vastgesteld	nog niet vastgesteld

Om het rendement te bepalen wordt de waarde van de bezittingen op de peildatum uit vermogenscategorie 1 vermenigvuldigd met het forfaitaire rendementspercentage van deze categorie. Deze uitkomst wordt opgeteld bij de vermenigvuldiging van de waarde van de bezittingen op de peildatum uit vermogenscategorie 2 met het forfaitaire rendementspercentage van deze categorie. Vervolgens wordt de uitkomst verminderd met de vermenigvuldiging van het forfaitaire rendementspercentage van vermogenscategorie 3 met de waarde van de schulden op de peildatum uit deze categorie. Indien de uitkomst van deze berekening negatief is, wordt het rendement op nihil gesteld.

[Overbruggingswet box 3](#)

De gevolgen van het in lijn brengen van het voordeel sparen en beleggen zoals bedoeld in artikel 5.2 van de Wet IB 2001 over 2017 t/m 2022 met de uitspraak van de HR van 24 december 2021 zullen hieronder besproken worden. Hierbij is een redelijke balans gezocht tussen de noodzaak om recht te doen aan de uitspraak van de HR, de wil om de discussie rondom box 3 af te ronden en de uitvoeringscapaciteit van de belastingdienst. Het ziet op de heffing voor over de jaren 2021/2022 en de nog niet onherroepelijk vaststaande aanslagen inkomstenbelasting over de jaren 2017 t/m 2020. Zoals eerder beschreven heeft op 4 februari 2022 Staatsecretaris van Rij

⁴⁸ Besluit Staatsecretaris van Financiën van 28 juni 2022, nr. 2022-176296

echter aangekondigd dat alle als massaal bezwaar aangewezen bezwaren als gegrond zijn verklaard.⁴⁹ Het groot aantal betrokken belastingplichtigen in samenloop met de beperkte uitvoeringscapaciteit heeft ertoe geleid dat is gekozen voor een generieke aanpak.

In geval de aanslag is vastgesteld wordt het voordeel uit sparen en beleggen verminderd met het verschil tussen de initiële berekening en de berekening uit de Wet Rechtsherstel box 3, indien deze lager uitvalt. Wanneer de aanslag nog niet is vastgesteld worden beide berekeningen uitgevoerd, waarna de laagste van de twee zal worden genomen voor de vaststelling van de aanslag.

Omdat door invoering van de Wet Rechtsherstel box 3 ook de nog niet onherroepelijk vaststaande aanslagen in 2021 en 2022 worden meegenomen is voor deze periode al een alternatief geboden voor de vermogensheffing in box 3. In het coalitieakkoord is het streven naar een nieuw belastingstelsel voor box 3 op basis van werkelijke rendementen opgenomen voor het jaar 2025. Op basis van nieuw onderzoek door Capgemini naar de uitvoerbaarheid en risico's is besloten dit te verlaten naar 2026. Vandaar dat de overbruggingswet zal gelden voor de jaren 2023 t/m 2026. Deze zal in lijn zijn met de uitspraak van de HR in het kerstarrest op 24 december 2021 en voortborduren op de Wet Rechtsherstel box 3.

Wederom wordt een systeem gehanteerd dat kijkt naar de individuele vermogensmix. Dit is gedaan omdat het consistent is met de Wet Rechtsherstel box 3, de spaarders ontziet en dit systeem gemakkelijk te implementeren is. Het vermogen wordt ingedeeld in 'banktegoeden', 'overige bezittingen' en 'schulden'. Voor een duidelijke afbakening is wederom aangesloten bij de begrippen zoals eerder omschreven. Een aanpassing op de Wet Rechtsherstel box 3 is dat voor de deposito's ook contante gelden worden meegerekend, mits deze in Euro's worden aangehouden.⁵⁰ In de overbruggingswet box 3 zijn er aanpassingen gemaakt voor groene beleggingen. Voor de berekening van de forfaitaire rendementspercentages wordt aangesloten bij de manier bepaald in de Wet Rechtsherstel box 3. Er wordt vastgehouden aan het brede rendementsbegrip, waarmee de werkelijkheid zoveel mogelijk wordt benaderd.⁵¹ Het brede rendementsbegrip neemt zowel directe rendementen, als gerealiseerde en niet gerealiseerde rendementen mee.

Peildatumarbitrage verwijst naar de situatie waarbij een belastingplichtige vlak voor de peildatum (1 januari) vermogensbestanddelen tijdelijk omzet in andere vermogensbestanddelen met als doel om de belastingheffing in box 3 te minimaliseren. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door het verkopen van overige bezittingen (waar een hoger rendementspercentage op van toepassing is) en deze tijdelijk om te zetten in banktegoeden (waarvoor een lager rendementspercentage geldt). Na de peildatum worden de overige bezittingen weer aangekocht. Ook kan peildatumarbitrage plaatsvinden door tijdelijk meer schulden aan te gaan, waardoor de waarde van banktegoeden tijdelijk wordt verhoogd en de belastingheffing wordt verlaagd.

---

⁴⁹ HR 4 februari 2022, nr. 2022-35664

⁵⁰ Voorkomt valutawinsten

⁵¹ *Kamerstukken II 2021/22, 35 927, nr. 92*

Om peildatumarbitrage te voorkomen, heeft de overheid in de overbruggingswet box 3 anti-arbitragebepalingen opgenomen. Zo worden vermogensbestanddelen die tijdelijk zijn omgezet niet meer belast volgens het lage rendementspercentage, maar volgens het hogere rendementspercentage van de oorspronkelijke vermogensbestanddelen. Daarnaast moet de belastingplichtige bij het omzetten van vermogensbestanddelen aantonen dat dit is gebeurd om zakelijke redenen en niet met als hoofddoel het ontwijken van belastingheffing.

Er is gekozen voor een arbitrageperiode van drie maanden bij peildatumarbitrage.⁵² Bij een periode van zes maanden zou het risico op inbreuk op het eigendomsrecht te groot worden geacht. Transacties voor 1 oktober en na 31 maart worden niet als arbitragehandeling aangemerkt, net als bij een verkocht of aangekocht vermogensbestanddeel dat meer dan 3 maanden na de oorspronkelijke transactie wordt aangekocht of verkocht.

Van een tegenbewijsregeling voor de gevallen waarin het daadwerkelijke rendement nog steeds lager ligt dan de nieuwe forfaitaire berekening is bij de overbruggingswet box 3 onderbouwd doordat dit te veel zou vragen van het doenvermogen van de burger en de belastingdienst. Dit tezamen met een gebrek aan contra informatie maakt een tegenbewijsregeling ongewenst en slecht uitvoerbaar.⁵³

Ook van een heffingsvrij inkomen is nog geen sprake, de regering heeft besloten vast te houden aan een heffingsvrij vermogen van €50.650,00 in 2022.⁵⁴ De overstap naar het heffingsvrije inkomen biedt wel mogelijkheden om een groot deel van de investeringen te financieren met schuld en hiermee een hefboomeffect te creëren.⁵⁵ Om aan te sluiten bij de Wet Rechtsherstel box 3 en de systemen van de belastingdienst niet te zwaar te belasten heeft de overheid gekozen voor het behoud van het heffingsvrije vermogen. Budgettaire negatieve effecten zijn voor de jaren 2023 t/m 2025 zoals in tabel 3 beschreven.

Tabel 3: Budgettaire opbrengst in miljoenen euro's, prijzen jaar van invoering.

	2023	2024	2025	structureel
Overbruggingswet box 3	- 385	- 385	- 385	0

⁵² Overbruggingswet box 3 (36 204) nr. 3, p. 7. (MvT)

⁵³ Overbruggingswet box 3 (36 204) nr. 3, p. 8. (MvT)

⁵⁴ 'Prinsjesdag 2023 Belastingplan', Rijksoverheid.nl

⁵⁵ 4 Vakstudie-Nieuws 2022/34.3

Hoofdstuk 5: Varianten van nieuwe systemen

Inleiding

Dat de huidige box 3 heffingsmethodiek toe is aan vervanging is in de voorgaande hoofdstukken besproken. In het volgende hoofdstuk wordt bekeken wat eventueel een geschikt alternatief kan zijn. Staatssecretaris van Rij heeft in meerdere voorstellen alternatieve varianten voor de heffing binnen box 3 aangedragen. Het eerste voorstel vanuit van Rij, geschreven op 15 april 2022, is grotendeels gebaseerd op een in 2017 geschreven keuzedocument en het PwC rapport van 13 april 2021, waarin de varianten en haalbaarheid worden besproken en onderzocht.⁵⁶ Toenmalige Staatssecretaris Wiebes schreef dit als aanvulling op de voortgangrapportage ‘heffing box 3 op basis van werkelijk rendement’.⁵⁷ In opvolging van de brief aan de Tweede Kamer op 15 april 2022 zijn op 29 september 2022 en 9 februari 2023 kamerstukken verschenen waarin de varianten wederom worden bediscussieerd.

In de voorgangrapportage worden de onderdelen vermogensaanwasbelasting, vermogenswinstbelasting en een vermogensrendementsheffing op basis van een individuele vermogensmix voor het eerst aangekaart. Dit vormt dan ook de grondslag voor de varianten A en B, uitgewerkt door Staatssecretaris van Rij. De vermogensaanwasbelasting en de vermogenswinstbelasting zijn de twee varianten welke het meest in lijn liggen met een heffing op basis van werkelijk rendement. Deze systemen kennen een significant andere heffingsstructuur en hebben daarom ingrijpende gevolgen voor het belastingsysteem. De varianten C en D worden in deze paper zoals aangegeven niet behandeld.

In het onderstaande onderdeel wordt besproken welke implicaties per variant van toepassing zijn. Hierbij wordt gekeken naar het realisatiebeginsel en het heffen naar draagkracht. Verder wordt besproken welke invloed ieder systeem heeft op de liquiditeit van de overheid en de economische verstoringen. Ook worden de uitvoeringmogelijkheden onder de loep genomen, waarbij het beroep om het doenvermogen van de burger wordt getoetst. Uitgangspunt is een zo groot mogelijke aansluiting bij het werkelijk rendement. Ook de eerder beschreven additionele onderwerpen zoals aftrek van de kosten, heffingsvrije voet, verliesverrekening, toeslagen en andere inkomensafhankelijke aspecten, uitstel van betaling, investeringsbeleid en juridische houdbaarheid worden onderzocht. Tussen beide varianten zit geen onderscheid voor wat betreft de hoogte van het rendement. Over de gehele periode zou dit in beide gevallen gelijk moeten zijn waardoor enkel het moment van heffing van toepassing is.⁵⁸ De heffing over vermogenscategorie ‘onroerende zaken’ is in zowel de voortgangrapportage uit 2016 als het keuzedocument box 3 uit 2017 forfaitair voorgesteld. Dit omdat de uitvoeringmogelijkheden te lastig bleken.⁵⁹ Om hier een juiste invulling aan te geven wordt dit onderdeel apart besproken onder de sectie ‘overige onderwerpen’.

---

⁵⁶ Keuzedocument box 3 en Rapport PwC (2021).

⁵⁷ Voortgangrapportage box 3 2016.

⁵⁸ Staatssecretaris van Rij kamerbrief, 32 140 nr. 139

⁵⁹ Voortgangrapportage box 3 2016.

Variant A: vermogensaanwasbelasting

Bij een vermogensaanwasbelasting wordt onderscheid gemaakt tussen het jaarlijkse inkomen uit vermogen en de jaarlijkse waardemutatie van een vermogensbestanddeel. Om arbitrage mogelijkheden te voorkomen is het van belang dat zowel de reguliere inkomsten worden belast, alsook de waardemutaties van het vermogensbestanddeel zelf.⁶⁰ In de Wet IB 2001 is rekening gehouden met de waardestijging van het vermogen zelf, echter wordt dit forfaitair vastgesteld. Het verschil met de vermogensaanwasbelasting is dat bij een vermogensaanwasbelasting de daadwerkelijke vermogenstoename in aanmerking wordt genomen.

De benodigde informatie kan aanzienlijk verschillen, waardoor onderscheid wordt gemaakt tussen de volgende categorieën: bank- en spaartegoeden, aandelen, obligaties en derivaten⁶¹ en overige vermogenstitels zoals vorderingen. Onroerende zaken worden besproken in een aparte sectie, gezien de complexiteit van het bestanddeel. Ieder onderdeel verschilt in de soort inkomsten en kosten. Zo kennen bank- en spaartegoeden enkel reguliere inkomsten, wat een vermogensaanwas buiten beschouwing laat. Aandelen, obligaties en derivaten kunnen daarentegen meer of minder waard worden, deze mutaties zijn de zogeheten aanwas en worden in de heffing betrokken.

PwC heeft onderzoek gedaan naar de mogelijkheden informatie te verkrijgen via ketenpartners, specifiek voor de vermogensaanwasbelasting en de vermogenswinstbelasting, waarbij onderscheid is gemaakt tussen vermogenscategorieën. Een score van 0 tot 100 wordt per vermogenscategorie toegerekend op basis van data eigenschappen waaronder vallend: beschikbaarheid, volledigheid, snelheid van verkrijgen en of deze veilig geleverd kunnen worden.

De vermogensaanwas van een vermogensbestanddeel wordt bepaald door de waarde op 31 december van het belastingjaar (eindwaarde) te vergelijken met de waarde op 1 januari van datzelfde belastingjaar (beginwaarde).⁶² De uitkomst van deze vergelijking moet vervolgens gecorrigeerd worden voor de waarde van de tussentijdse stortingen (aankopen) en onttrekkingen (verkoppen). Deze correctie is noodzakelijk om te voorkomen dat tussentijdse aankopen als een waardestijging en tussentijdse verkopen als een verlies worden gezien.⁶³

Bank- en spaartegoeden

De Staatssecretaris geeft aan de term bank- en spaartegoeden de invulling dat het gaat om banksaldi van zowel betaal- als spaarrekeningen alsmede korte- en lange termijndeposito's.⁶⁴ In theorie worden voor deze vermogenscategorie de waardemutaties belast. Omdat bij de vermogensaanwasbelasting wordt gecorrigeerd voor stortingen en onttrekkingen blijft onder aan de streep een waardeverandering uit.⁶⁵ Omdat dit veel extra rekenwerk teweegbrengt ligt

---

⁶⁰ Wanneer reguliere inkomsten onbelast blijven kunnen uitkeringen worden gedaan om de waarde van het vermogensbestanddeel gelijk te houden. Wanneer enkel mutaties niet in de heffing worden betrokken kan worden gekozen geen uitkeringen te doen, hierdoor stijgt het vermogensaandeel (onbelast) in waarde.

⁶¹ Beleggingsinstrumenten die afgeleid zijn van een onderliggend beleggingsinstrument

⁶² *Keuzedocument box 3 2017*, p. 11.

⁶³ *Keuzedocument box 3 2017*, p. 10.

⁶⁴ *Voortgangsrapportage 2016*, p. 27.

⁶⁵ Tenzij deze in een andere valuta wordt aangehouden. In dit geval kunnen valutawinsten of verliezen optreden.

het voor de hand enkel de reguliere inkomsten, de renteopbrengsten, in de heffing te betrekken. De kosten in deze categorie mogen hiervan in aftrek worden genomen.⁶⁶ Omdat de financiële instellingen over de benodigde informatie beschikken heeft de doorvoer van de vermogensaanwasbelasting weinig implicaties. Het is wel van belang dat de systemen van de ketenpartners worden ingericht op de overdracht van deze informatie.⁶⁷ Uit het rapport van PwC komt voor bank en spaartegoeden bij de vermogensaanwasbelasting een score van 88,8 naar voren. Omdat voor de vermogensaanwasbelasting meer data nodig is, is de uitvoerbaarheidsscore lager dan die van de vermogenswinstbelasting.

Aandelen, obligaties en derivaten:

In tegenstelling tot de bank- en spaartegoeden kunnen bij aandelen, obligaties en derivaten zowel de reguliere inkomsten als waardemutaties plaatsvinden. Onder de reguliere inkomsten vallen rentes en dividenden die jaarlijks worden betaald en belast. Voor de vaststelling van de waardemutaties wordt gekeken naar de koerswinst. Mocht een tussentijdse verkoop plaatsvinden wordt verkoopprijs verminderd met de waarde aan het begin van het jaar. Omdat voor een belastingplichtige met verschillende (soorten) aandelen, derivaten en obligaties de jaarlijkse berekening van de waardeverandering veel tijd kan kosten kan worden gekeken naar de totale portefeuille. De totale bezittingen op peildatum en de stortingen en onttrekkingen van en naar een tegenrekening. Mochten de reguliere inkomsten worden bijgeschreven op de totale beleggingsrekening zitten deze in de aanwas inbegrepen. Ook dit voorkomt overvloed van informatieverwerking, leidt tot minder vragen en een overzichtelijke toe- en uitstroom voor de burger. Een voordeel van de berekening per beleggingsonderdeel is dat het een betere benadering van de werkelijkheid geeft. Door de extra datastroom zal dit echter een te hoge last met zich meebrengen voor zowel de belastingdienst (verwerking) en de ketenpartners (verstrekking).

Het PwC rapport geeft een score van 79,9 voor alle via financiële instellingen gehouden instrumenten. Voor indirect gehouden beleggingen zullen deze naar verwachting beschikbaar zijn bij beheerders en aanbieders. Geaggregeerde aanlevering zal leiden tot hogere druk bij de ketenpartners maar is wel mogelijk. Het verzamelen van direct gehouden beleggingen loopt via de belastingplichtigen zelf, wat de informatie minder betrouwbaar maakt. Omdat deze bij de vermogensaanwasbelasting jaarlijks moet worden verzameld, scoort de vermogenswinstbelasting hier hoger.⁶⁸

Voor- en nadelen

Naast het onbegrip voor te betalen belasting over niet gerealiseerde winst bij vermogensaanwasbelasting, bestaat het liquiditeitsprobleem wanneer er gebrek aan liquide middelen is.⁶⁹ Het grootste deel van de belastingplichtigen in box 3 heeft een vermogenssamenstelling waarin een aanzienlijk aandeel snel verhandelbare of reeds liquide

---

⁶⁶ Keuzedocument box 3 2017, p. 10.

⁶⁷ Rapport PwC 2021, p. 21.

⁶⁸ Rapport PwC (2021).

⁶⁹ Brief Staatssecretaris van Rij 29 september 2022, p. 1.

middelen wordt aangehouden. Deze liquide groep heeft zowel aandelen, als spaartegoeden die aangewend kunnen worden ter betaling van belasting.

Er is onderzoek gedaan naar de mogelijke omvang van het aantal belastingplichtigen dat te maken zou kunnen krijgen met betalingsproblemen.⁷⁰ In het memo ‘onderzoek betalingsproblemen box 3’ daterend uit september 2022 is onderzocht hoeveel belastingplichtigen met niet-liquide vermogensbestanddelen in box 3 in 2017 en 2018 in betalingsproblemen zijn gekomen en of de huidige betalingsregelingen voor die personen voldoen.⁷¹ In het onderzoek wordt enkel de groep met beperkt liquide middelen onder de loep genomen. Uit het onderzoek blijkt dat enkel de groep met een bovengemiddeld laag aandeel liquide middelen in de vermogensbestanddelen mix een betalingsregeling niet na te kunnen komen.

Ondanks de schatting dat liquiditeitsproblemen zich vooral bij de beneden gemiddeld liquide groepen zullen voordoen, kan de vermogensaanwasbelasting zorgen voor economische verstoringen. Om te voorkomen dat de belastingplichtigen in een situatie komen waarin ze een betalingsregeling moeten treffen om hun belastingplicht te voldoen kan het zijn dat een suboptimale vermogensmix wordt aangehouden. Een investeerder kan bijvoorbeeld een groter deel van zijn vermogen in spaartegoeden aanhouden om liquide te blijven, terwijl onroerend goed een meer rendabele optie was. Het kan ook voorkomen dat een investering helemaal niet kan worden doorgezet om de belastingschuld te voldoen. Duidelijk moet worden gemaakt of in zulke gevallen wel of geen beroep mag worden gedaan op de betalingsregelingen.

Een ander nadeel van de vermogensaanwasbelasting is het beroep op het doenvermogen van de burger, het bijhouden van informatie over de waarde van het goed. Directe beleggingen in niet beursgenoteerde bedrijven zijn bij ketenpartners niet bekend, wat betekent dat deze informatie vanuit de belastingplichtige zelf moet komen. Hetzelfde geldt voor kosten die zelf bijgehouden moeten worden. Onderzoek uit 2019 wijst uit dat voor 61% van de gevallen de belastingdienst op basis van de gegevens vanuit ketenpartners de aangifte voor in kan vullen. Het gaat hier om informatie vanuit financiële instellingen die onder de renseigneringsplicht vallen.⁷² Het wordt lastiger in gevallen van direct gehouden aandelen, minder dan 5% belangen, cryptovaluta en niet bij de financiële instelling bekende schulden. Ook de ICT last is bij de vermogensaanwasbelasting groter dan de vermogenswinstbelasting omdat moet worden gezorgd dat over winsten niet twee keer wordt geheven, in het jaar en bij verkoop.

Omdat negatieve waardemutaties voor zowel de vermogensaanwasbelasting als de vermogenswinstbelasting gelden, wordt hier in het onderdeel verliesverrekening onder additionele onderwerpen verder op ingegaan.

Het jaarlijks belasten van de vermogenswinsten zorgt voor schommelingen in de belastingopbrengst, wat ten koste gaat van de beheersbaarheid en voorspelbaarheid van het

---

⁷⁰ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 11.

⁷¹ Memo ‘onderzoek betalingsproblemen box 3’, P.1.

⁷² Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 12

EMU-saldo. Dit is een nadeel omdat het EMU-saldo een belangrijk ijkpunt is in het (Europese) begrotingsbeleid.⁷³ Op de korte termijn zal het nadelige financiële effect het kleinst zijn bij de vermogensaanwasbelasting. Het feit dat de belastingopbrengst afhankelijk is van de conjunctuur binnen een jaar heeft ook een voordeel. Doordat meer belasting wordt geheven in economisch voorspoedige tijden zal dit een drukkend effect hebben. Andersom zal de belastingdruk juist afnemen. Het belasten van het werkelijke rendement vergroot zo de automatische stabilisatie-functie van de overheidsbegroting.⁷⁴

Het belangrijkste voordeel van de invoering van een vermogensaanwasbelasting is dat het voldoet aan de wens van het kabinet om een heffing voor box 3 in te voeren naar het werkelijk rendement. Dit zal de rechtvaardiging van de heffing en de acceptatie vanuit de burgers ten goede komen. Door de noodzaak van het verzamelen van de gegevens krijgen de overheid, de belastingdienst, ketenpartners en de burgers een beter inzicht in de verdeling van hun vermogen en het rendement. Ten opzichte van de vermogensaanwasbelasting is een systematiek waarin ieder jaar wordt afgerekend over de aanwas van het vermogen goed voor de verspreiding van de last, die niet in een keer voor komt. Het feit dat vermogensgroei belastingkosten met zich meebrengen en dat deze ook in het desbetreffende jaar worden genomen ligt tevens in lijn met een van de beginselen van goedkoopmansgebruik, voorzichtigheidsbeginsel⁷⁵. Doordat de gegevens jaarlijks worden verstrekt hoeven belastingbetalers niet op zoek naar oude aankooprijzen en hoeven ze deze niet langdurig te bewaren.

Variant B: vermogenswinstbelasting

Bij de vermogenswinstbelasting wordt wederom onderscheid gemaakt tussen de reguliere inkomsten en de vermogensaanwas. Reguliere inkomsten worden jaarlijks in de heffing betrokken. Het verschil tussen beide varianten zit in het moment van de heffing, welke bij de vermogenswinstbelasting pas is wanneer het bestanddeel wordt vervreemd. De vermogenswinstbelasting sluit dan ook aan bij het realisatiebeginsel.⁷⁶ De gerealiseerde vermogenswinst, ook wel het vervreemdingsvoordeel is het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de overdrachtprijs.⁷⁷ Onderscheid wordt gemaakt tussen bestanddelen waarover voldoende informatie beschikbaar is en waar niet; zo worden aandelen, obligaties, derivaten en overige vorderingen naar hoogte van de winst belast. Bank- en spaartegoeden kennen enkel belasting van de reguliere voordelen kennen. Onroerend goed wordt in de sectie additionele onderwerpen onderzocht.

Voor de berekening van de vermogenswinst is het vaststellen van de verkrijgingsprijs bij met name aandelen, obligaties, derivaten en onroerende zaken lastig, zeker als de aankoop lang geleden is. Naarmate het systeem langer van toepassing is zal dit probleem afnemen. Ook bij

---

⁷³ Voortgangsrapportage 2016, P. 6.

⁷⁴ Voortgangsrapportage 2016, P. 6.

⁷⁵ Voorzichtigheidsprincipe en matchingsprincipe

Het voorzichtigheidsprincipe houdt in dat verliezen en kosten genomen moeten worden zodra deze te voorzien zijn en winsten pas als deze daadwerkelijk gerealiseerd zijn

⁷⁶ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 5.

⁷⁷ Verkoopprijs min historische kostprijs

de vermogenswinstbelasting vermogensmutaties bij bank- en spaartegoeden buiten beschouwing gelaten.

Het liquiditeitsprobleem dat we kennen vanuit de vermogensaanwasbelasting zal zich in geval van de vermogenswinstbelasting niet voordoen omdat bij de verkoop van een vermogensbestanddeel voldoende liquide middelen vrijkomen. Een heffing bij het realiseren van de winst creëert daarnaast een gelijk spelveld tussen box 2 en box 3 en vermindert daarmee de arbitragemogelijkheden. Ook in box 2 wordt de vennootschapsbelasting pas geheven wanneer winst wordt genomen. Wel kunnen zich economische verstoringen voordoen als gevolg van een suboptimale aanwending van de beschikbare middelen. Deze suboptimale vermogensverhouding ontstaat doordat investeerders te maken krijgen met het zogeheten lock-in effect.

Bank- en spaartegoeden

De definitie is voor de vermogenswinstbelasting hetzelfde als bij de vermogensaanwasbelasting, evenals het feit dat enkel de rente-inkomsten worden belast. Andere implicaties zoals het aanhouden van buitenlandse valuta en de mogelijke vermogenswinsten hierop hebben dezelfde implicaties als bij de vermogenswinstbelasting. Omdat voor bank- en spaartegoeden enkel wordt gekeken naar de reguliere inkomsten zal de rol voor ketenpartners niet veranderen nu het tijdstip van heffing over vermogenswinsten verandert ten opzichte de vermogensaanwasbelasting. Uit het onderzoek van PwC blijkt dat de vermogenswinstbelasting (91,1) beter scoort dan de vermogensaanwasbelasting (betere scores naar voren dan de vermogensaanwasbelasting (88,8)).⁷⁸ Dit is het gevolg van het additionele volume aan data welke nodig is voor het vaststellen van de vermogensaanwasbelasting.⁷⁹

Aandelen, obligaties en derivaten

Voor de vermogensbestanddelen aandelen, obligaties en derivaten geldt dat waardeveranderingen wel in de heffing worden betrokken. In deze variant is zowel de overdrachtprijs als de verkrijgingprijs van belang. De verkrijgingprijs moet in sommige gevallen langere tijd worden bewaard. De overdrachtprijs zal op datum van verkoop worden bepaald. De bewaarlast wordt gezien als een extra last voor ketenpartners en de burger, wat de uitvoerbaarheid van het systeem beperkt. Wat betreft de uitvoerbaarheid scoort de vermogenswinstbelasting voor de vermogensgroep aandelen, obligaties en derivaten een 84,3 ten opzichte van een 79,9 voor de vermogensaanwasbelasting. Dit verschil komt wederom voort uit het aantal aan te leveren data punten van ketenpartners en de burger aan de belastingdienst.⁸⁰

Daarnaast is het de vraag op welke manier de verkrijgingprijs moet worden vastgesteld. Wanneer belastingplichtigen de mogelijkheid wordt geboden zelf te bepalen welke aandelen, wanneer worden verkocht kan dit leiden tot belastingplanning.⁸¹ Om dit te voorkomen zal

---

⁷⁸ Rapport PwC (2015) p. 6.

⁷⁹ Rapport PwC (2015) p. 6.

⁸⁰ Bij de vermogensaanwasbelasting is dit jaarlijks (2x), terwijl de vermogenswinstbelasting enkel bij aan- en verkoopgegevens nodig heeft

⁸¹ *Keuzedocument box 3*, p.20.

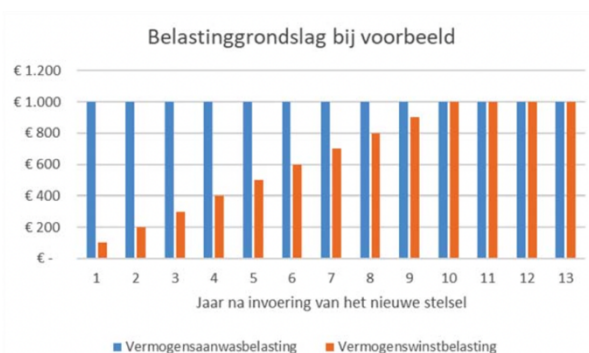

gebruik worden gemaakt van Lifo-systeem, Fifo-systeem of de gemiddelde verkrijgingsprijsmethode. Aangezien het sorteren van aandelen al een flinke datastroom met zich meebrengt, heeft de gemiddelde verkrijgingsprijs-methode de voorkeur.⁸² Deze methode voorkomt namelijk dat naast de aankoopprijs, ook de aankoopdatum moet worden bijgehouden.

Het is overigens bij de vermogenswinstbelasting niet mogelijk om de gehele belastingportefeuille te bekijken omdat de belasting pas hoeft te worden betaald indien winst is gerealiseerd, waardoor het afhankelijk is van het moment. Ten opzichte van de vermogensaanwasbelasting leidt het per vermogensbestanddeel berekenen van de winst tot een grote toename van de informatiestroom vanuit financiële instellingen naar de overheid, welke toeneemt in het aantal jaarlijkse transacties.

Voor- en nadelen

Het lock-in effect ontstaat wanneer investeerders en beleggers de verkoop uitstellen om belasting te voorkomen. Mogelijke weerhoudt dit beleggers in rendabele markten te stappen, wat op den duur de economie negatief kan beïnvloeden. Daarbij komt het gevaar dat vermogensbestanddelen waarbij geen jaarlijkse uitkering volgt maar waar dit wordt opgenomen in de waarde, aantrekkelijker worden dan andere vermogensbestanddelen (Aandelen t.o.v. obligaties). Ook dit kan de keus van de investeerders drijven en daardoor een suboptimale allocatie creëren.

Figuur 2: Schematisch versimpeld verloop van de belastinggrondslag voor wat betreft waardemutaties in de jaren na invoering van een vermogensaanwasbelasting of een vermogenswinstbelasting.

Beleggers kunnen de prikkel hebben vermogensbestanddelen die een negatieve waardeverandering kennen te verkopen. Dit kan voordelig uitpakken wanneer uit andere vermogensbestanddelen veel winst is gegenereerd doordat de verliezen hierop in mindering kunnen worden gebracht.⁸³ Het feit dat de belastingplichtige de te betalen belasting naar voren kan schuiven leidt tot een grotere toekomstige belastingclaim. Naarmate de belastingclaim groter is, zullen meer constructies worden bedacht om onder deze claim uit te komen, als reactie daarop zou meer antimisbruikwetgeving moeten worden opgevoerd. Dit uitstelgedrag heeft in de eerste jaren ook een lagere belastingopbrengst tot gevolg. Of daadwerkelijke belastingplanning mogelijk is, moet worden gezien. Het voor niemand mogelijk te bekijken wat de waarde van een vermogensbestanddeel gaat doen.

De overheidsinkomsten zullen dalen omdat enkel de waardeaan groei na de invoering van het stelsel wordt belast. Daarvoor zijn deze namelijk al belast door het oude box 3 stelsel. Beleggers zullen daarbij in de eerste jaren na invoering naar alle waarschijnlijkheid nog niet

⁸² Keuzedocument box 3, p.23.

⁸³ Het reverse lock-in effect

verkopen, wat leidt tot een lager gerealiseerd rendement. Onderzoek wijst uit dat het 10 tot 20 jaar kan duren voordat variant B is ingelopen op variant A.⁸⁴ Dit zal naar schatting in het eerste jaar al zo'n 10 miljard gaan kosten.⁸⁵

Een mogelijke oplossing voor de budgettaire dervingen en het lock-in effect zijn de jaarlijkse forfaitaire voorheffingen voorgesteld door Cnossen, S. en Jacobs, B.⁸⁶ Zo'n systeem brengt het element forfaitair wel weer terug en zorgt voor meer complexiteit. Voor burgers heeft de invoering van een vermogenswinstbelasting ook financiële gevolgen in uitzonderlijke situaties zoals overlijden, emigratie of echtscheidingen. Bij overlijden komt de erfgenaam zowel voor een erfbelastingsschuld als een, in sommige gevallen, flinke afrekeningschuld te staan. Daarnaast moet de informatie over levensjaren worden vastgehouden en moet informatie wellicht tussen banken worden gedeeld. Het lock-in effect kan worden vergroot omdat de erfgenaam de voordelen van het vermogensbestanddeel niet heeft genoten, maar de belastinglast wel overneemt.

Waar een voor ingevulde aangifte (VIA) bij de vermogensaanwasbelasting in 61% van de gevallen mogelijk is, blijkt dit voor de vermogenswinstbelasting maar in 40% een optie te zijn. De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) geeft aan niet alle gegevens te kunnen verstrekken voor de VIA. De kosten en complexiteit om over te stappen op een nieuw te ontwikkelen uniform systeem met uitgewerkte toerekening- en rekenregels staan volgens de NVB in geen verhouding tot het doel dat wordt nagestreefd.⁸⁷ Gegevens kunnen verloren gaan bij een overstap van de ene financiële instelling naar de andere, deze kans is nog groter bij overdracht tussen buiten- en binnenlandse ondernemingen. Niet traceerbare historische aankooprijzen kunnen mogelijk worden vervangen door de waarde per vermogensbestanddeel te nemen bij invoering van het systeem.

---

⁸⁴ *Keuzedocument box 3*, p.14.

⁸⁵ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 10.

⁸⁶ Cnossen, S. en Jacobs, B. *Belast alle werkelijke vermogensopbrengsten*, net als andere landen, ESB, 107(4807), 2022.

⁸⁷ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 12.

Hoofdstuk 6: Algemene onderwerpen

In het volgende onderdeel zullen de onderwerpen aan bod komen die betrekking hebben op zowel variant A als B. Specifiek wordt ingegaan op de kostenaftrek, de verliesverrekening en een heffingsvrije grens. De kostenaftrek speelt een belangrijke factor in het vaststellen van het inkomen uit vermogen omdat deze het inkomen verlaagt. Wanneer enkel de reguliere inkomsten worden belast is een negatief resultaat niet mogelijk en zal verliesverrekening niet toegepast hoeven worden. Varianten met een werkelijk rendement zal de verrekening hiervan op een adequate manier moeten plaatsvinden. Tot slot zal worden besproken of en hoe de heffingsvrije grens moet worden vastgesteld. Dit kan in de vorm van een heffingsvrij vermogen zoals we dat in het huidige systeem kennen of de toepassing van een heffingsvrij inkomen. Hierbij wordt de link gelegd met toeslagen die afhankelijk zijn van deze grens.

De onroerende zaken worden in dit onderdeel apart genomen omdat het indirecte rendement op onroerende zaken ziet op de waardeontwikkeling, waarvan het bepalen vele malen complexer is dan in de andere gevallen.⁸⁸ Dit komt omdat de informatie over de waarde van de onroerende zaken niet of niet op tijd beschikbaar is.

Onroerende zaken

Omdat de vermogenscategorie onroerende zaken door gebrek aan informatie niet haalbaar werd geacht is in de voorstellen uitgeweken naar een forfaitaire heffing.⁸⁹ In de voortgangsrapportage en het keuzedocument staat vermeld dat een rendementsaanwas voor onroerende zaken en overige inkomsten niet mogelijk wordt geacht door een tekort aan informatie. Op verzoek van het kabinet en als reactie op Kamerstuk 32 140, nr. 105, heeft Staatssecretaris van Rijk in zijn schrijven van 26 september 2022 echter een aantal mogelijkheden uiteengezet dat meer aansluit bij een heffing op basis van werkelijk rendement.

In de uiteenzetting van de mogelijkheden gaat het specifiek om de indirecte inkomsten, de waardeinstijging of -daling van een woning. De begin- en eindwaarde moet jaarlijks worden vastgesteld, evenals de kosten behorend bij de inkomsten. Voor wat betreft de waarde lijkt de enige realistische mogelijkheid om net als in het huidige box 3-stelsel aan te sluiten bij de WOZ-waarde voor woningen en van de waarde economische verkeer (WEV) voor niet-woningen. Directe inkomsten zoals huur verkregen door verhuur van een tweede woning vallen niet onder de besproken varianten. In de brief wordt op voorhand aangegeven dat 3 van de 6 varianten kansrijk zijn op basis van de uitlegbaarheid, uitvoerbaarheid en juridische en budgettaire risico's.

Eerder al zijn de mogelijke ontwikkelingsmogelijkheden ingeval van een forfaitaire heffing in box 3 besproken.⁹⁰ Bij onroerende bestaat de mogelijkheid uit te wijken naar box 2, omdat de heffing hier een andere methodiek kent dan in box 3 waardoor verschillen in belasting kunnen ontstaan voor hetzelfde bestanddeel. Specifiek indirect en direct gehouden vastgoed indien het

---

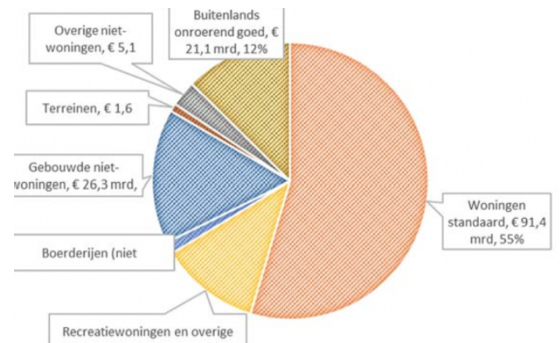
⁸⁸ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 13.

⁸⁹ *Voortgangsrapportage box 3 2016* en *Keuzedocument box 3 2017*.

⁹⁰ *Keuzedocument box 3 2017*

geen aanmerkelijk belang betreft. Mochten de prijzen stevig stijgen is het voordeliger direct een pand aan te houden omdat deze forfaitair belast wordt, terwijl de aandelen van holdingmaatschappij tegen de werkelijke stijging worden belast. Van de 3 kansrijke varianten worden daarom enkel de 2 gevallen met een werkelijke benadering besproken.

Gegevens uit de belastingaangifte box 3 in 2019 wijzen uit dat 28% van het totale box 3 vermogen bestaat uit onroerende zaken. 66% hiervan zijn in Nederland gelegen woningen, waarvan weer 55% een ‘normale woning’⁹¹ betreft. Een verdere uitsplitsing van de onroerende zaken staat beschreven in het cirkeldiagram. Voor alle woningen wordt de WOZ-waarde voorgesteld als waardering. In een vermogensaanwasbelasting waarbij de werkelijke waarde in aanmerking wordt genomen, is de eindwaarde voor woningen gelijk aan de WOZ-waarde van 1 januari van het opvolgend. Voor belastingjaar 2026 zou dat dus de WOZ-waarde 2027 met als waarde peildatum 1 januari 2026 zijn.⁹² Voordeel van de WOZ-waarde is dat deze al wordt vastgesteld door de gemeente, wat zorgt voor contra-informatie. Ook heeft het als voordeel dat dit systeem al is ingevoerd, waarbij alle bezwaarprocedures zijn uitgewerkt. Een nadeel is echter dat de informatie pas een jaar na peildatum beschikbaar is en de heffing voor de onroerende zaken dus een jaar achter loopt. Dit hoeft naar mijn mening geen probleem te vormen wanneer de rendementspercentages worden gekoppeld aan het jaar waarin de waardegroei wordt bepaald. Een nadere uitwerking van een dergelijke methode wordt hieronder beschreven.

Figuur 1: Onroerende zaken in aangifte box 3.

Om vast te houden aan het huidige systeem in het box 3 stelsel kan voor niet-woningen worden uitgegaan van de waarde in het economisch verkeer op 1 januari. De WEV bij niet-woningen wijkt vaker af van de WOZ-waarde dan bij woningen vanwege de ficties die gelden bij het bepalen van de WOZ-waarde. Het fiscaal waarderen op de WOZ-waarde heeft namelijk tot gevolg dat de ficties van de WOZ-waarde in aanmerking worden genomen.⁹³ Doordat voor niet-woningen de waarde wordt bepaald op basis van het WEV doet een vertraging zich niet voor. De forfaitaire voorheffing of een heffing over werkelijk rendement over t-1 gelden dan ook alleen voor niet-woningen. Van belang is om vast te stellen welke kosten in aftrek mogen worden genomen. Onderzoek moet nog uitwijzen om welke kosten dit gaat maar in deze scriptie wordt uitgegaan van werkelijke verbeteringskosten en onderhoudskosten voor de waardeontwikkeling van een object.

Forfaitaire voorheffing

Per aangifte jaar wordt een forfaitair rendementspercentage vastgesteld. Er wordt dus een inschatting gemaakt van hoeveel procent een woning gaat stijgen of dalen vanaf de peildatum. Over deze forfaitaire waardeverandering wordt het dan geldende heffingspercentage voor

⁹¹ Op een deel van de verhuurde woningen is een leegwaardratio toegepast, waardoor de aangegeven waarde lager is dan de WOZ-waarde. De totale WOZ-waarde van standaard woningen was circa € 106 miljard.

⁹² Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 15.

⁹³ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 16.

onroerende zaken losgelaten. In het opvolgende jaar (t+1) is vanuit de gemeente de nieuwe WOZ-waarde op 1 januari verstrekt, die gelijk wordt gesteld aan de waarde op 31 december in het voorgaande jaar. Op basis van deze werkelijke waardeestijging wordt het daadwerkelijk te betalen belastingbedrag voor onroerende zaken berekend. Voor het verschil in de forfaitaire voorheffing en de daadwerkelijk te betalen belasting wordt vervolgens gecorrigeerd.

Voor wat betreft de uitvoeringsgevolgen kunnen zich problemen voordoen doordat het inkomen verandert door de vertraging in waardebepaling. Deze situatie wordt hierna uitgelegd door middel van een voorbeeld. Stel dat de belastingdienst in deze variant wil heffen over de waardeestijging in 2015, zijn de WOZ-waardes op 1/1/2015 en 31/12/2015 nodig. De WOZ-waarde 31/12/2015 staat dan gelijk aan de WOZ-waarde van 1/1/2016. Op 1/1/2016 wordt de WOZ-waarde van 1/1/2015 bekend. Pas op 1/1/2017 wordt de WOZ-waarde van 1/1/2016 (=31/12/2015) bekend. Dit betekent dat in de aanslag die wordt opgemaakt in 2016 over het jaar 2015 nog geen daadwerkelijk rendement kan worden genomen, voor deze aanslag geldt dan ook de forfaitaire waardeestijging. Pas bij de aanslag in 2017 voor het belastingjaar 2016 zijn de benodigde gegevens bekend, wat betekent dat in dit jaar kan worden gecorrigeerd voor het daadwerkelijk te betalen belasting.

De vermogensverandering brengt problemen met zich mee wat betreft de toeslagen en heffingskortingen, die gebaseerd zijn op het inkomen uit vermogen. Het kan voorkomen dat belastingplichtigen met de forfaitaire berekening wel recht hebben op een bepaalde toeslag maar nadat het daadwerkelijk rendement bekend is niet meer. Dit geldt andersom ook.

Werkelijk rendement over t-1 bij woningen

In deze variant wordt de waardebepaling op basis van de WOZ-waardes zoals hierboven beschreven toegepast. Ondanks het feit dat dit de uitvoerbaarheid en objectiviteit ten goede komt, blijft een vertraging van toepassing, afhankelijk van of t-1 of t-2 wordt aangehouden. In geval van t-2 wordt voldoende speling geboden om de belastingdienst de gegevens al vooraf in te vullen en voorkom je problemen bij het aanleveren van de VIA.

Doordat een correctie van het rendement over onroerend goed in deze variant niet nodig is, is direct bekend wat het inkomen en daarmee het recht op toeslagen is. Om het beroep op het doenvermogen te verkleinen is het een betere optie de waardeestijging van t-2 mee te nemen voor een desbetreffend belastingjaar. Variant 2 heeft een voordeel ten opzichte van de eerste variant dat het een extra berekening voor de belastingdienst scheelt en dat onvrede bij burgers opkomt wanneer de toekenning van toeslagen verandert. Echter kent variant 2 bij de invoering wel budgettaire gevolgen doordat bij de invoering nog niet kan worden geheven over t-1 (of t-2 & t-1). Deze jaren zijn namelijk al in het oude systeem van de forfaitaire heffing betrokken. Dit zorgt voor een incidentele budgettaire derving van grofweg 1 tot 2 miljard euro per jaar vertraging (alleen als sprake is van waardeestijging onroerende zaken).⁹⁴

---

⁹⁴ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 18.

Het liquiditeitsprobleem doet zich eerder voor in geval van niet liquide bestanddelen, waaronder onroerende zaken. Uit het onderzoek blijkt dat voor 2017 en 2018 respectievelijk 11.000 en 12.900 mensen gebruik hebben gemaakt van een betalingsregeling, dit is 0,4% van de belastingplichtigen. Hiervan heeft 90% de betaling uiteindelijk binnen een jaar voldaan. Ook blijkt dat van het liquide en niet-liquide vermogen, box 3 voor een deel van deze belastingplichtigen de reden is dat zij in betalingsproblemen zijn gekomen.⁹⁵ Echter blijkt ook in een substantieel deel van de gevallen box 3 juist niet de meest belangrijke oorzaak van de betalingsproblemen te zijn. De groep met een betalingsregeling die uiteindelijk de betaling niet heeft voldaan, blijken bovengemiddeld weinig liquide middelen te hebben, maar wel relatief veel niet-liquide vermogen.⁹⁶

Men kan zich afvragen of deze resultaten ook gelden wanneer een vermogensaanwasbelasting is ingevoerd. In het onderzoek wordt echter beargumenteerd dat bij een vermogensaanwasbelasting gemiddeld genomen ongeveer net zoveel mensen in betalingsproblemen zouden komen als in het huidige stelsel.⁹⁷ De toe- of afname van het aantal belastingplichtigen die in de problemen komen is wel sterk afhankelijk van de stijging van het onroerend goed.⁹⁸ Conclusie van het onderzoek is dat het liquiditeitsprobleem bij de vermogensaanwasbelasting maar in beperkte mate zal spelen. Voor de belastingplichtigen die niet aan de betalingsplicht kunnen voldoen zouden de huidige betalingsregelingen voor 90% van de gevallen een oplossing bieden. Mochten deze resultaten kloppen lijkt het probleem wat mij betreft van tafel omdat de groep die overblijft dermate klein is dat dit niet opweegt tegen de voordelen van een heffing op basis van werkelijk rendement.

Kostenaftrek

Een optie voor forfaitaire kosten is niet in lijn met een werkelijk rendement en zal naar alle waarschijnlijkheid als onrechtvaardig worden beschouwd. Om de werkelijkheid wederom zo goed mogelijk te benaderen, kan voor de vermogensaanwasbelasting en vermogenswinstbelasting gekozen worden voor de werkelijke kosten benadering. Echter worden deze kosten niet door de financiële instellingen verstrekt, wat betekent dat burgers dit zelf moeten doen. Het gebrek aan contra-informatie zorgt bij de belastingdienst voor een hogere uitvoerbare en administratieve last. Naast hogere lasten kan een handhavingstekort ontstaan, wat kan leiden tot grondslag uitholling door onterecht hoge kosten op te voeren.⁹⁹ Het is in veel gevallen discutabel welke kosten persoonlijk zijn en welke kosten toegerekend kunnen worden aan waardemutaties van vermogensbestanddelen. De invoer van een werkelijk rendement in combinatie met fraudegevoeligheid van werkelijke kosten leidt tot een hoge uitvoeringslast bij de belastingdienst waardoor een forfaitaire kostenaftrek is onderzocht. Omdat dit juist het pijnpunt is voor belastingplichtige, is in deze scriptie enkel gekeken naar de werkelijke kostenaftrek.

---

⁹⁵ Memo 'onderzoek betalingsproblemen box 3', p.3.

⁹⁶ Memo 'onderzoek betalingsproblemen box 3', p.4.

⁹⁷ Memo 'onderzoek betalingsproblemen box 3', p.1.

⁹⁸ Een stijging van 10% kan leiden tot een verdriedubbeling van de probleemgevallen.

⁹⁹ Voortgangsrapportage box 3 2016, p. 19

Bij de werkelijke kosten aftrek voor de vermogenswinstbelasting kan dezelfde methode worden toegepast als in box 2. Hier zijn de vervreemdingsvoordelen netto, wat betekent dat alle kosten samenhangend met de verkoop zijn verwerkt in de aan- en verkoopprijs en dus ook niet als kosten worden aangemerkt. Dit voorkomt dubbele aftrek van de kosten. De kosten die niet zien op de vervreemding maar op de reguliere voordelen zijn gericht kunnen eerder worden genomen in geval van de vermogenswinstbelasting. Voor de vermogensaanwasbelasting blijft gelden dat de kosten die toezien op de vermogensmutatie jaarlijks in aftrek worden genomen. Discussie kan ontstaan bij met name de vermogenswinstbelasting, over de beoordeling van de vervreemdingskosten en de kosten voor reguliere voordelen omdat belastingplichtige kosten zo vroeg mogelijk willen nemen.

Een beperkte controle wordt mede veroorzaakt door het feit dat er een gebrek aan contra-informatie is. Voor sommige kosten kunnen financiële instellingen die zij in rekening brengen, zoals bijvoorbeeld de kosten voor het aanhouden van een bank- of spaarrekening, aan de Belastingdienst doorgeven. Echter is een groot deel alleen te verkrijgen via de belastingplichtige zelf. Een VIA zal dus beperkt zijn in geval van de kosten, wat de kwaliteit van aangifte doet dalen. Kostenaftrek leidt tevens tot discussie over de allocatie, juistheid en aftrekbaarheid.¹⁰⁰ Dit is voor zowel de uitvoerbaarheid door de belastingdienst als wetstechnisch erg complex. Er moeten regels worden opgesteld voor het juist toerekenen aan verschillende belastingjaren voor eerder en later ontvangen inkomsten (vooruitbetaalde huur en na afloop ontvangen rente). Dit geldt tevens voor de toerekening van kosten, afwaarderingen, kwijtscheldingen en vorderingen. In 2017 heeft de Staatssecretaris in het keuzedocument box 3 de constatering dat enkel met onevenredig veel extra werk de juistheid van de aangiftes worden gecontroleerd. Ondanks deze constatering is de werkelijke kostenaftrek een methode die eerder van toepassing is geweest. Daarnaast is het in meerdere landen van toepassing, waardoor de uitvoering mogelijk blijkt. Gekeken kan worden naar landen met een vergelijkbaar belastingsysteem zoals Denemarken of Noorwegen als basis. Kosten die op inkomsten drukten en te maken hadden met de aankoop en het behoud van de inkomsten mochten in aftrek worden genomen.¹⁰¹ De bewijslast voor het niet meerekenen van ongebruikelijke kosten ligt bij de inspecteur. Kosten behorend bij waarde vertegenwoordigende zaken werden berekend aan de hand van de afschrijvingen. Jurisprudentie ziet enkel op specifieke zaken, waardoor geen algemene regel kan worden gesteld in gevallen van discussie. Vooraf vastgestelde niet-aftrekbare kosten bieden een oplossing geschillen te vermijden. De aftrek mocht worden genomen wanneer ze waren betaald, verrekend of rentedragend waren geworden.

Verliesverrekening

Wanneer echter wordt uitgegaan van een heffing op basis van werkelijk rendement is het - in tegenstelling tot het huidige systeem - mogelijk een negatief rendement te behalen. Dit kan bij de vermogensaanwasbelasting en de vermogenswinstbelasting voorkomen als de negatieve vermogensmutatie of aftrek van kosten, groter dan is de inkomsten. Het toestaan van

---

¹⁰⁰ Keuzedocument box 3 2017, P. 44

¹⁰¹ Tot een bepaald maximum

verliesverrekening over de jaren heen sluit aan bij het draagkrachtbeginsel.¹⁰² Daarbij komt dat wanneer geen verliesverrekening wordt toegestaan, belastingplichtige hun negatieve vermogensmutaties niet zullen nemen. Door verliesverrekening toe te staan verdwijnen de fiscale prikkels om verliezen te plannen.

Voor verliesverrekening bestaan verschillende mogelijkheden zoals verrekening binnen het jaar (horizontaal) tussen verschillende vermogensbestanddelen en verliesverrekening over de jaren heen (verticaal). Normaliter wordt eerst een horizontale verliesverrekening toegepast voordat wordt gekeken naar verliesverrekening over de jaren heen. Kavelaars pleit in zijn stuk ook voor de zojuist beschreven volgorde omdat de horizontale en verticale verliescompensatie binnen het wettelijke systeem door elkaar gaan lopen hetgeen de heffing aanzienlijk compliceert.¹⁰³ Hierbij gaat het zowel om de reguliere vermogensinkomsten als de vermogenswinsten. De systematiek van de verliesverrekening in andere boxen ligt hier voor de hand: voor box 1 geldt verrekening met de 3 voorgaande jaren en 9 opvolgende jaren. Voor box 2 geldt het voorgaande jaar en de 6 opvolgende jaren.¹⁰⁴ Staatssecretaris van Rij raadt aan om binnen box 3 vast te houden aan het verrekenen van verlies met de winst uit het voorgaande jaar en de 9 opvolgende jaren. Verlies wordt niet genomen per bestanddeel of categorie maar het totaal van lopende reguliere inkomsten en vermogensresultaat. Voor wat betreft de inkomensafhankelijke regelingen geldt dat enkel in het daadwerkelijke verliesjaar eventuele toeslagen worden toegekend. Het mag en kan niet zo zijn dat verliesverrekening de inkomensafhankelijke regelingen in andere jaren beïnvloedt. Een verschil tussen de vermogensaanwasbelasting en de vermogenswinstbelasting is dat bij een vermogensaanwasbelasting vaker winst of verlies wordt genomen. Dit leidt ertoe dat deze manier van heffen een ruimere en frequentere toepassing van verliesverrekening nodig heeft.¹⁰⁵ Echter is in beide gevallen door middel van de verliesverrekening hetzelfde bedrag verschuldigd. Hierbij moet dan wel worden gekeken naar de termijn van verliesverrekening, omdat bij vermogenswinstbelasting vaak meerdere jaren tussen winst of verliesneming zit. Een beperking van het toegestaan aantal jaren verliesverrekening kan negatief uitpakken voor de vermogenswinstbelasting ten opzichte van de vermogensaanwasbelasting. Een eventuele oplossing hiervoor kan zijn dat verliezen die resteren kunnen worden overgeheveld naar box 1 of box 2. Toch moet ook rekening worden gehouden met de uitvoeringsaspecten.¹⁰⁶ De uitvoeringslasten zullen flink toenemen omdat de verrekening zowel invloed heeft in het jaar van verlies, als het jaar van verrekening. Daarnaast moet wederom extra data worden opgeslagen voor langere periode door de belastingdienst. Omdat verliezen in box 3 sterk afhankelijk zijn van de economische situatie zal de druk met de conjunctuur toe- of afnemen.

Heffingsvrije voet/inkomen

In 2023 geldt voor box 3 een heffingsvrij vermogen van €57.000 per belastingplichtige. Dit heffingsvrije vermogen zorgt voor een hogere belastingdruk naarmate het inkomen toeneemt

---

¹⁰² Voortgangsrapportage box 3 2016, p. 23

¹⁰³ Kavelaars, WFR 2016/131.

¹⁰⁴ Kamerbrief Ministerie van financiën 15 april 2022

¹⁰⁵ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 16.

¹⁰⁶ Kavelaars, WFR 2016/131.

omdat het voordeel van het heffingsvrije deel relatief gezien afneemt. Ook neemt het aantal belastingplichtigen in box 3 af bij een toename van het heffingsvrije vermogen. Voor een vermogensaanwasbelasting en een vermogenswinstbelasting is het lastig vast te houden aan het heffingsvrije vermogen, omdat de nadruk ligt op het inkomen uit vermogensbestanddelen. Een belangrijk vraagstuk is de toerekening van het heffingsvrij vermogen over de bestanddelen. Daarnaast wordt door het aanhouden van schulden in combinatie met het heffingsvrije vermogen bewerkstelligd dat weinig tot geen belasting wordt betaald.¹⁰⁷ De Staatssecretaris stelt daarom voor om in het geval van een vermogensaanwasbelasting, een heffingsvrije voet voor de inkomsten uit vermogen te introduceren.¹⁰⁸

Als de heffingsvrije inkomensvoet wordt toegepast ontstaan een verschil bij gelijke inkomens en fluctuerende inkomens omdat bij excessief hoge inkomens een groot deel buiten de heffingsvrije voet valt. Dit effect is groter bij een vermogenswinstbelasting, bij verkoop wordt vaak een grotere winst gerealiseerd waardoor een groter deel boven het heffingsvrij vermogen valt. Daar komt bij dat in geval van een progressief tarief een groter deel in een hogere tariefschijf valt. Omdat wordt uitgegaan van een heffingsvrij inkomen in plaats van een heffingsvrij vermogen kunnen hier belastingplichtigen tussen zitten met een relatief klein vermogen. Dit was bij een heffingsvrij vermogen ook het geval voor grote vermogens met een laag inkomen uit dat vermogen en lijkt geen direct probleem te vormen. Door de aangifte drempel laag te houden kan het toewijzen van inkomensafhankelijke regelingen toch nog op basis van de vermogenssamenstelling gebeuren.

Toeslagen en inkomensafhankelijkheid

Het verzamelinkomen dat wordt gebruikt voor toeslagen, eigen bijdrage en andere inkomensafhankelijke regelingen zal meer gaan fluctueren. Dat geldt in het bijzonder voor zelfstandigen, bij wie het inkomen meer fluctueert dan bij werknemers.¹⁰⁹ Het betreft de som van inkomen uit werk en woning (box 1), aanmerkelijk belang (box 2) en sparen en beleggen (box 3). Voordeel van de huidige forfaitaire heffing is dat het inkomen wordt gebaseerd op een relatief stabiele grondslag. Hierdoor is de invloed van het inkomen uit box 3 voor het recht en de hoogte van toeslagen redelijk beperkt, wat terugvorderingen en nabetalings voorkomt.¹¹⁰

Het inkomen uit sparen en beleggen is bij de vermogensaanwasbelasting en de vermogenswinstbelasting sterker afhankelijk van de economische situatie. Bij de vermogenswinstbelasting wordt pas belast wanneer de winst is gerealiseerd, waardoor tot die tijd enkel reguliere inkomsten worden genoten en de toeslagen hoger zullen zijn. Bij vermogensaanwasbelasting zal dit evenrediger zijn verdeeld. Aan de hand van een simulatie is onderzocht welke gevolgen en wisselend verzamelinkomen heeft voor toeslaggebruikers.¹¹¹ Momenteel geldt voor de bepaling van de zorgtoeslag, huurtoeslag en het kind gebonden budget

---

¹⁰⁷ *Schriftelijk overleg en andere toezeggingen box 3-stelsel*, P.8

¹⁰⁸ *Voortgangsrapportage box 3 2016*, p. 23.

¹⁰⁹ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 16.

¹¹⁰ *Keuzedocument box 3 2017*, P. 47

¹¹¹ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 26.

dat wordt gekeken naar het vermogen en dus de grondslag sparen en beleggen. Doordat de huishoudens die in aanmerking komen voor deze toeslagen vaak in de laag- en middeninkomens vallen en een beperkt box 3 vermogen hebben is het effect klein. Van het totaal aan inkomensafhankelijke toeslagen ontvangers heeft maar 3% ook een belastingplicht in box 3.

Uit de simulatie komt naar voren dat een 5% hoger rendement op effecten en onroerende goederen leidt tot €2.900 extra inkomen. Dit betekent een mindering in toeslagen van €270.¹¹² Ten eerste zijn de negatieve gevolgen relatief gezien - het nieuw verdiende inkomen ten opzichte van te toeslagen mindering - klein. Ten tweede is de groep die überhaupt gevolgen ondervindt van de rendementsschommelingen met 3% beperkt. Ten derde zal bij een lager uitgevallen werkelijk rendement ook hogere toeslagen worden toegekend. Ondanks de 3 bovenstaande punten blijft het probleem dat de veranderingen in het inkomen leiden tot extra naheffingen of teruggave.

Ook het feit dat de grondslag niet op 1 moment wordt bepaald leidt tot problemen, omdat pas aan het eind van elk jaar de hoogte en het recht op een toeslag kan worden vastgesteld. Wel bestaat de mogelijkheid de inkomensafhankelijke bijdrage te bepalen op basis van de grondslag aan het begin van het jaar. Of een negatief inkomen door vermogensmutaties bij vermogenswinst- en vermogensaanwasbelasting invloed mag hebben op het verzamelinkomen van alle boxen is ook een nog onbeantwoorde vraag. Beargumenteerd kan worden dat door de afbakening van de verschillende boxen een dergelijke situatie uit zal blijven.

Uitvoeringsaspecten

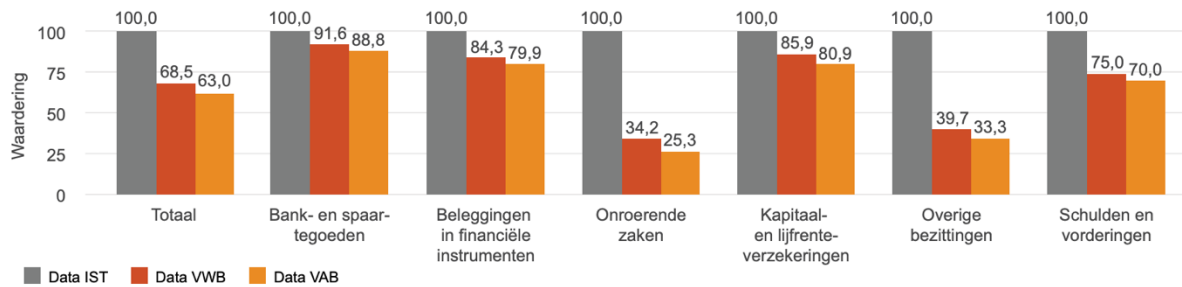
Op basis van het onderzoek door PwC is wat betreft de uitvoerbaarheid een conclusie getrokken per voorgestelde variant.¹¹³ Eerder is besproken dat het aandeel bank- en spaartegoeden en aandelen, obligaties en derivaten het overgrote deel van de vermogensbestanddelen betreft. Omdat de gegevens voor de heffing over deze categorieën grotendeels door de ketenpartners aangeleverd moeten worden, gaat het onderzoek specifiek om de mogelijkheden informatie te verkrijgen van deze ketenpartners. Uit de resultaten blijkt dat de huidige informatiepositie van de belastingdienst niet toereikend genoeg is om een heffing naar werkelijk rendement uitvoerbaar neer te zetten. Daarvoor zijn ingrijpende aanpassingen nodig in de systemen van de belastingdienst en de ketenpartners.

De vermogenswinstbelasting (68,5) scoort hoger dan de vermogensaanwasbelasting (63,00). Hier wordt aangeraden de heffing op basis van werkelijke rendementen alleen toe te passen op bank- en spaartegoeden en beleggingen bij financiële instellingen. De scores voor de vermogenswinstbelasting bij onroerende zaken (34,2) en overige bezittingen (39,7) zijn te laag om een heffing op basis van werkelijk rendement voor deze categorieën toe te passen. Dezelfde constatering doen we bij de vermogensaanwas belasting voor onroerende zaken (25,3) en overige bezittingen (33,3).

---

¹¹² Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 27.

¹¹³ Rapport PwC (2015)

Figuur 2: Uitvoerbaarheid per variant.

Voor bank- en spaartegoeden, kapitaal en lijfrente-verzekeringen en schulden en vorderingen zijn de scores aanzienlijk hoger. Voor de categorie beleggingen moet rekening worden gehouden met directe of indirecte beleggingen. Wanneer de beleggingen direct worden gehouden zal dit leiden tot een lagere score omdat hier geen tussenkomst van een financiële instelling is die de data kan aanleveren. Bank- en spaartegoeden: VWB (91,6) en VAB (88,8) is de hoogste score. Beleggingen in financiële instrumenten VWB (84,3) en VAB (79,9) voor alle via financiële instellingen gehouden instrumenten. Hierbij is wel een uitbreiding van de datasystemen bij de ketenpartners (lees: financiële instellingen) en internationale afspraken voor het uitwisselen van informatie nodig.

Naast de druk die toeneemt voor de burger, ketenpartners en de belastingdienst zal ook de handhaafbaarheid afnemen bij varianten A en B. Ervaring leert dat hoe meer gegevens bij de belastingplichtige worden opgevraagd, hoe groter de foutkans is bij het invullen van de aangifte.¹¹⁴ De druk op de burger neemt voornamelijk toe door een groter beroep op het doenvermogen van de burger. Dit geldt echter in mindere mate voor belastingplichtigen (50%) die enkel bank- en spaartegoeden, aandelen, obligaties en schulden aanhouden die bij de ketenpartners bekend zijn. Voor de resterende groep is meer hulp nodig, wat kan worden geboden door bijvoorbeeld maatschappelijk intermediairs te laten adviseren.

Hoewel het basisprincipe van beide heffingen eenvoudig is en de uitwerking nog gaande is, wordt het nieuwe stelsel wetstechnisch complex. Er moeten regels worden opgesteld voor het juist toerekenen aan verschillende belastingjaren voor eerder en later ontvangen inkomsten (vooruitbetaalde huur en na afloop ontvangen rente). Dit geldt tevens voor de toerekening van kosten, afwaarderingen, kwijtscheldingen en vorderingen. Voor een uitbreiding van de te verschaffen gegevens moet een juiste wettelijke basis worden gecreëerd, aldus Staatssecretaris Wiebes van Financiën in de voorgangsrapportage van 20 september 2016. In de meest recente brief van de Staatssecretaris aan de Tweede Kamer wordt nogmaals ingegaan op de tijdsplanning. Hier wordt de gewenste inwerktreding geschat op 1 januari 2026.¹¹⁵

Het invoeren van een nieuw stelsel in box 3 legt ook een groot beslag op de (ICT-) verandercapaciteit van de Belastingdienst.¹¹⁶ In hoofdlijnen gaat het om: het definiëren van de gewenste gegevens, het organiseren van de levering, het toetsen op kwaliteit van de leveringen

¹¹⁴ Schriftelijk overleg en andere toezeggingen box 3-stelsel, P.16.

¹¹⁵ Schriftelijk overleg en andere toezeggingen box 3-stelsel, p.2.

¹¹⁶ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 11

en het (waar mogelijk) geschikt maken van de gegevens om te kunnen voorinvullen op de aangifte inkomstenbelasting.¹¹⁷ Daarnaast moet parallel aan dit systeem het meetsysteem voor de vermogensomvang bepaling worden gehandhaafd, zoals beschreven in de sectie toeslagen en inkomensafhankelijkheid.

Voor wat betreft huwen, scheiden, overlijden, immigreren en emigreren worden geen gegevens bijgehouden door ketenpartners. Hierdoor moet de belastingplichtige zelf in de VIA aangeven over welke periode en aan welke partners de aanwas moet worden toegerekend. Buitenlandse financiële instellingen leveren gegevens niet direct aan, waardoor de VIA veel gegevens mist. De belastingdienst zal door de verslechterde informatiepositie de belastingontwijking en ontduiking minder kunnen aanpakken, wat de belastingmoraal doet afnemen. Het opschalen van toezicht door belastingdienst gaat hand in hand met de hoeveelheid informatie die de burger zelf moet invullen. Logischerwijs zullen belastingaangiften die vermogensbestanddelen als onroerend goed, crypto valuta of niet-beursgenoteerde aandelen bevatten meer controle vereisen. Met de introductie van het werkelijk rendement wordt de beoordeling van de aangifte gecompliceerder doordat er een materialiteitstoets (volledigheid) moet worden uitgevoerd bij risicovolle aangiften.¹¹⁸

Zoals eerder beschreven heeft ook de NVB al aangegeven dat het aanleveren van de juiste gegevens voor de vermogenswinstbelasting niet mogelijk is. De kosten en complexiteit om over te stappen op een nieuw te ontwikkelen uniform systeem met uitgewerkte toerekening- en rekenregels staan volgens de NVB in geen verhouding tot het doel dat wordt nagestreefd.¹¹⁹ Dit is in tegenstelling tot de resultaten uit het rapport van PwC. Welke over het algemeen positief voor de mogelijkheden de data te verzamelen voor het uitvoeren van een heffing op basis van werkelijk rendement.

Wanneer contra-informatie ontbreekt, is het enkel mogelijk de aangiften te controleren door het opvragen van gegevens bij de burger, wat weer een arbeidsintensieve last is voor de belastingdienst. Ook de verliesverrekening zorgt voor extra druk bij de belastingdienst, waar bijvoorbeeld de bezwaren handmatig in behandeling moeten worden genomen. Al met al neemt het gehele handhavingsniveau af. Een inschatting van de vermogensaanwas of vermogenswinst is niet mogelijk, waardoor de voorlopige aanslag gebaseerd zal zijn op het bedrag van het voorgaande jaar. Omdat deze bij de nieuwe varianten erg volatiel zijn, bestaat een toename in de terugvorderingen en nabetalingen.

---

¹¹⁷ *Schriftelijk overleg en andere toezeggingen box 3-stelsel*, p.17.

¹¹⁸ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 16.

¹¹⁹ Brief Staatssecretaris van Financiën 29 september 2022, p. 12.

Hoofdstuk 7: Conclusie

Samenvatting

In deze paper is onderzoek gedaan naar een alternatief voor de forfaitaire belastingheffing over vermogensbestanddelen in box 3. Het kabinet heeft al enkele jaren de wens om een heffing te introduceren die de rechtvaardigheid van de belasting ten goede komt. Hiermee poogt de overheid de maatschappelijke onvrede over de box 3 belasting te verminderen. Aan de hand van de volgende hoofdvraag is onderzocht op welke manier dit het best mogelijk is.

‘Welk alternatief is het meest geschikt voor de huidige vermogensrendementsheffing in box 3’

Ter beoordeling is herhaaldelijk de afweging gemaakt tussen de benadering van de werkelijke rendementen en de haalbaarheid (uitvoerbaarheid, rechtvaardigheid en robuustheid). Daarbij worden de budgettaire, economische en wetstechnische gevolgen in ogenschouw genomen.

Met de invoering van de Wet IB 2001 is het forfaitaire systeem geïntroduceerd om de vermogensgroei ook in de heffing te betrekken. Ondanks de eenvoud van een forfaitaire heffing is het niet de juiste oplossing gebleken. Zowel in 2017, als in 2022 hebben zich herzieningen voorgedaan naar aanleiding van jurisprudentie en onvrede onder burgers. Wat mij betreft weegt de eenvoud van het stelsel (doelmatigheid) niet op tegen de onrechtmatigheid. Om een beeld te krijgen van het proces dat gepaard gaat met een verandering in het heffingssysteem is nader onderzoek gedaan naar de ‘Overbruggingswet box 3’, welke tussen de Wet ‘Rechtsherstel box 3’ en de nieuwe variant van toepassing zal zijn. In appendix C staat nadere informatie omtrent de massaal bezwaarprocedures en de Wet ‘Rechtsherstel box 3’, om de argumenten voor een nieuw systeem te onderzoeken.

De meest uitvoerbare variant is optie D en staat nader toegelicht in appendix A. De forfaitaire heffing zoals we die kennen bij de invoer in 2017 wordt hierin verbeterd door de parameters aan te passen. Het gaat om veranderingen in rendementspercentages, de lengte van de schijven, het heffingsvrije vermogen en het proportionele tarief. Ondanks het feit dat de optie om parameters aan te passen op het gebied van uitvoerbaarheid en budgettaire impact de voorkeur heeft, doet het geen goed aan de rechtvaardigheid van de heffing. Bij elke parametersaanpassing wordt de forfaitaire vermogensmix gehandhaafd, wat de optie verwaarloosbaar maakt omdat dit in strijd is met artikel 1 en 14 EVRM. Een andere optie is om het forfaitaire systeem uit 2017 dermate aan te passen dat enige strijdigheid met het EVRM niet meer van toepassing is. Om de werkelijkheid beter te benaderen houdt deze variant, onderzocht in appendix A, ook rekening met de daadwerkelijke individuele opbouw van het vermogen. De werkelijke vermogensmix per individu wordt onderverdeeld in verschillende categorieën: bank- en spaartegoeden, aandelen, obligaties, onroerende zaken, schulden en overige vermogensbestanddelen. Daarnaast wordt in deze variant meer aansluiting gezocht bij een redelijke heffing door gebruik te maken van recentere rendementspercentages. Ook deze variant is als ongewenst bestempeld omdat het de rechtvaardigheid niet in de gewenste mate ten goede komt. Deze varianten zijn wel onderzocht omdat een eventuele uitweg kan worden gevonden in een hybride systeem, waarbij ook aspecten van een forfaitaire heffing worden opgenomen.

De onderzochte varianten op basis van een werkelijk rendement zijn de vermogensaanwasbelasting en vermogenswinstbelasting. Omdat deze systemen meer in lijn liggen met de wens van het kabinet, als rechtvaardiger worden beschouwd en geen wettelijke tegenstrijdigheden kennen is hier verdiepend onderzoek naar gedaan. De verwachting is dat de invoer van een werkelijke heffing de maatschappelijke onvrede zal verminderen.

Bevindingen ten aanzien van de vermogensaanwasbelasting

Bij de vermogensaanwasbelasting wordt per vermogensbestanddeel bekeken wat de jaarlijkse inkomsten zijn maar ook wat de jaarlijkse waardemutatie van het vermogensbestanddeel betreft. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de vermogensbestanddelen. Voor deze manier van heffen is in plaats van de omvang van het vermogen, de inkomsten uit vermogen van belang.

Voor wat betreft de bank- en spaartegoeden blijkt uit onderzoek van PwC en bevinden in kamerbrieven gedurende de jaren dat de implicaties beperkt zijn. Een score van 88,8 voor wat betreft de uitvoerbaarheid van een vermogensaanwasbelasting voor de bank- en spaartegoeden. Het gaat dan specifiek om reguliere inkomsten zoals ontvangen renten. Vermogensgroei of vermogensdaling vindt in deze categorie namelijk niet plaats, mits wordt gecorrigeerd voor de stortingen en onttrekkingen. De score voor de vermogenscategorie waarin aandelen, obligaties en derivaten vallen is 79,9. Aandelen, obligaties en derivaten gehouden via financiële instellingen zijn voor de belastingdienst - via de ketelpartners - goed zichtbaar, waardoor de vermogensaanwas goed te bepalen is. In geval van niet-beursgenoteerde aandelen is de belastingdienst afhankelijk van de informatie verstrekt door de belastingplichtige, wat met een gebrek aan contra-informatie zorgt voor een hogere foutmarge en een hogere controle last. Omdat de vermogensaanwas per aandeel, effect of obligatie sterk kan verschillen en een individuele benadering beter aansluit bij de werkelijkheid heeft dit wat mij betreft de voorkeur. Dat een de algehele bepaling van de jaarlijkse portefeuille de informatiestroom beperkt doet daar niet van af.

Doordat bij de vermogensaanwasbelasting jaarlijks wordt geheven kan er een liquiditeitsprobleem ontstaan bij de belastingplichtigen. Het aanhouden van liquide middelen is overigens een goede optie om liquiditeitsproblemen te voorkomen. Uit de resultaten de memo 'onderzoek betalingsproblemen box 3' komt naar voren dat enkel de groep met een bovengemiddeld laag aandeel liquide middelen in de vermogensbestanddelen mix een betalingsregeling niet kan nakomen. Gezien de verhouding tussen de toename van rechtvaardigheid en het probleem moet een mogelijk liquiditeitstekort niet als een belemmering worden gezien.

Wat wel in overweging moet worden genomen zijn de economische verstoringen die een vermogensaanwasbelasting met zich meebrengt. Het jaarlijks moeten afrekenen kan veroorzaken dat belastingplichtige een andere, meer liquide vermogensmix gaan aanhouden. Doordat dit niet op basis van de juiste incentives is kan een suboptimale vermogensmix ontstaan, wat tot economische verstoringen leidt. Ten opzichte van de vermogenswinstbelasting zijn de voorspellingen voor economische verstoringen kleiner, wel zijn beide anders van aard.

De ontwijkingsmogelijkheden nemen af in het aantal peildata dat wordt toegepast op de vermogensbestanddelen. Het aantal peildata zal op basis van de uitvoeringsmogelijkheden moeten worden vastgesteld. Het is denkbaar dat voor aandelen, obligaties en derivaten meer dan twee peildata gedurende het jaar worden aangehouden. Voor onroerende zaken is dit lastiger omdat de belastingdienst hier afhankelijk is van de WOZ-waardes. Meerdere peildata voor meer liquide vermogensbestanddelen ligt in lijn met het feit dat de omzettingkosten hier lager liggen, wat het gemakkelijk maakt dit ook te doen.

Een werkelijke kostenaf trek is wat mij betreft de juiste optie bij de invoer van een vermogensaanwasbelasting. De overheid kan een eigen invulling gegeven aan welke kosten wel of niet aftrekbaar zijn. Ondanks het feit dat een deel van de kosten kan worden aangeleverd door ketenpartners, vooral bij bank- en spaartegoeden en indirect gehouden effecten, wordt een groter beroep gedaan op de burger. Echter kennen we het systeem al uit box 2 dus de voor de uitvoering bestaat al een basis. Voor de vermogensaanwasbelasting geldt dat de kosten aan een jaar worden toegekend, waarvoor regels opgesteld moeten worden omdat anders discussie kan ontstaan tussen de allocatie, juistheid en aftrekbaarheid. Mocht het uitvoeringstechnisch niet mogelijk blijken om zowel een werkelijk rendementsberekening en een werkelijke kostenaf trek in te voeren, kan worden gekozen de kostenaf trek in eerste instantie forfaitair te houden. Later kan de werkelijke kostenaf trek alsnog gefaseerd worden ingevoerd.

Omdat jaarlijks de waarde moet worden bepaald van de vermogensbestanddelen brengt de invoering van een dergelijk systeem ook een grotere last voor de ICT-diensten mee. Deze last wordt versterkt wanneer verliesverrekening mag worden toegepast. De verliesverrekening is naar mijn mening echter een niet uit te sluiten toevoeging wanneer een vermogensaanwasbelasting wordt ingevoerd. In eerste instantie mogen de vermogensverliezen worden verrekend met de reguliere inkomsten en de vermogensaanwas. Dit kan worden uitgebreid door over verschillende categorieën en verschillende jaren voor- of achteruit - verrekening toe te staan.

Het belasten van de vermogenswinsten kent verder als nadeel dat de inkomsten lastig te voorspellen en te beheersen zijn. Bij de vermogensaanwasbelasting is de daling na invoer van het systeem wel aanzienlijk kleiner dan bij de vermogenswinstbelasting. Daarbij komt dat de schommelingen in de conjunctuur door een belasting op basis van de economische situatie automatisch worden gestabiliseerd. De vermogensaanwasbelasting voorkomt het lock-in effect en de verspreiding een eventuele grote belastingclaim, ook ligt het in lijn met het goedkoopmansgebruik en sluit het aan bij de werkelijkheid.

Door de grootte van de categorie en de sterk variërende winsten binnen de onroerende zaken categorie is deze apart behandeld. Daarnaast kunnen zich binnen deze groep flinke waard mutaties voordoen. Omdat het bezit van onroerende zaken vaak niet bekend is bij externe partijen is de enige informatie toestroom over inkomsten en kosten afkomstig van de belastingplichtige zelf. Een gebrek aan contra-informatie zorgt voor extra controlelast bij de

belastingdienst en moet een groter beroep op het doelvermogen van de belastingplichtige worden gedaan. Dit maakt het gevoelig voor fouten en fraude. Voor de waardebepaling maakt de Staatssecretaris onderscheid in woningen en niet-woningen. De woningen worden bepaald op basis van de WOZ-waardes verstrekt door de gemeente, de niet-woningen houden vast aan de waarde in het economisch verkeer. Het gebruik maken van de WOZ-waarde kent als voordeel dat deze al ieder jaar wordt vastgesteld en dat het dus geen nieuw systeem vereist. Daarnaast zijn er al faciliteiten voor bijvoorbeeld bezwaarprocedures. Een afweging is in dit schrijven gemaakt tussen de forfaitaire voorheffing en de waardemutatie bepaling van de WOZ-waarde op t-1. De forfaitaire voorheffing brengt naar mijn mening in verhouding meer lasten mee dat het een rechtvaardige heffing creëert. Een forfaitaire voorheffing in belastingjaar T neemt een gemiddeld rendement, wat in veel gevallen af zal wijken van het daadwerkelijke rendement. In belastingjaar t+1 zal het daadwerkelijke rendement dan worden bepaald en zal dit bedrag worden verrekend met de voorheffing. Op deze manier loopt de overheid in het jaar van invoering geen inkomsten mis en zorgt dit voor een stabiele jaarlijkse inkomstenstroom. Echter wordt voor de bepaling van de toeslagen en heffingskortingen gebruik gemaakt van het totaal inkomen, waaronder het inkomen uit onroerende zaken in box 3. Als dit ieder jaar gecorrigeerd moet worden kan dat leiden tot teruggave of additionele heffingen naast de extra berekening die moet worden gemaakt.

Het lijkt daarom meer voor de hand te liggen een voorheffing achterwege te laten en de waardestijging voor belastingjaar t te baseren op het rendement in belastingjaar t-1. Omdat de WOZ-waarde op peildatum januari van een desbetreffend jaar pas in het opvolgende jaar bekend wordt kan worden gekozen de waardemutatie te nemen in belastingjaar t-2. Dit biedt de belastingdienst de mogelijkheid de VIA op te maken, wat een beroep op het doenvermogen en de foutmarge verkleint.

Uit onderzoek naar de betalingsproblemen bij belastingplichtigen met relatief veel niet-liquide middelen zoals onroerende zaken blijkt dat dit maar een klein percentage van de totale groep betreft. Deze resultaten gelden ook wanneer een vermogensaanwasbelasting wordt ingevoerd. Ondanks het feit dat het afhankelijk blijft van de waardemutaties van onroerende zaken lijkt het liquiditeitsprobleem geen reden te zijn een vermogensaanwasbelasting voor de categorie onroerende zaken af te doen.

[Bevinden ten aanzien van de vermogenswinstbelasting](#)

Naast de vermogensaanwasbelasting wordt bij ook de vermogenswinstbelasting geheven over het werkelijk behaalde rendement. Het verschil tussen met de vermogensaanwasbelasting zit in het moment van heffen. Voor bank- en spaartegoeden zijn ingeval van de vermogenswinstbelasting de uitvoeringsmogelijkheden beter dan bij een vermogensaanwasbelasting. Uit onderzoek van PwC komt een score van 91,6, wat deze combinatie heffing en categorie de best uitvoerbare maakt uit het onderzoek. Wederom geldt dat enkel rekening wordt gehouden met de vermogensinkomsten. Wat betreft de uitvoerbaarheid scoort de vermogenswinstbelasting voor de vermogensgroep aandelen, obligaties en derivaten een 84,3 ten opzichte van een 79,9 voor de vermogensaanwasbelasting. Doordat bij de waardemutatie niet jaarlijks hoeft te worden bepaald zijn minder datapunten

nodig. Dit tezamen met de kleinere verwerkingslast voor de belastingdienst verklaart het verschil in score tussen beide.

Voor de berekening van de vermogenswinst is het vaststellen van de verkrijgingsprijs belangrijk. Problemen kunnen zich voordoen bij het verkrijgen van historische kostprijzen wanneer deze niet zijn vastgelegd. Afhankelijk van de vermogenscategorie is het lastiger de historische prijzen terug te halen maar naarmate het systeem langere tijd van toepassing is zal dit gemakkelijker worden. Voor de verkrijgingsprijs is de gemiddelde verkrijgingsprijsmethode de beste optie. Voor de overdrachtprijs zal de verkoopdatum worden genomen, wat tevens de aankoopprijs voor de kopende belastingplichtige wordt. Problemen met peildata zijn bij de vermogenswinstbelasting niet aan de orde.

De vermogenscategorie onroerende zaken is ingeval van de vermogenswinstbelasting aanzienlijk beter uit te voeren. Dit komt ten eerste om dat de aankoopprijs terug is te vinden in leveringsakte, welke worden opgesteld en vastgelegd door een notaris. Voor wat betreft de verkoopprijs zal dit simpelweg de overdrachtprijs zijn.

Het voordeel ten opzichte van de vermogensaanwasbelasting is dat de bij realisatie liquiditeiten vrijkomen waarmee de verschuldigde belasting kan worden voldaan. Hiermee wordt het liquiditeitsprobleem voorkomen. Echter is reeds geconcludeerd dat het liquiditeitsprobleem niet van dermate grote invloed is bij de vermogensaanwasbelasting door het beperkt aantal gedupeerden en de mogelijkheid de betalingsregelingen uit te breiden.

Voor de vermogenswinstbelasting is het lastig vast te houden aan het heffingsvrije vermogen omdat de nadruk ligt op het inkomen uit vermogensbestanddelen. Het toekennen van het heffingsvrij vermogen over de verschillende vermogensbestanddelen is een nog onbeantwoord vraagstuk. Een bijkomend voordeel van het heffingsvrije inkomen in plaats van heffingsvrije vermogen is dat het aanhouden van schulden geen voordelen meer biedt. Doordat in geval van een heffingsvrij vermogen de bezittingen en schulden mochten worden gesaldeerd werd het aantrekken van schuld gestimuleerd.

De heffingsvrije inkomensvoet brengt wel met zich mee dat beleggers met fluctuerende inkomens meer belasting betalen dan die met een redelijk gelijk inkomen over de jaren.

Een probleem dat zich juist bij de vermogenswinstbelasting voordoet is het lock-in effect en de daarbij behorende economische verstoringen. Het lock-in effect ontstaat wanneer investeerders en beleggers de verkoop van een vermogensbestanddeel uitstellen, waarmee de belastingclaim wordt doorgeschoven. Het kan tevens voorkomen dat de belastingschuld voor overlijden of emigratie niet wordt voldaan, waardoor naast erfbelasting ook een claim vrij valt. Een grotere belastingclaim zal leiden tot meer ontwijking/ontduiking en antimisbruik maatregelen. Omdat kan worden gepland wanneer winsten en verliezen worden genomen kan hiermee worden gespeeld, wat het te betalen belastingbedrag kan verlagen. Het feit dat de keuze van een belegger wordt gestuurd door het wel of niet betalen van belasting kan zorgen voor een suboptimale aanwending van de middelen, wat kan leiden voor economische verstoringen.

Het vooruitschuiven van een de belastingclaim heeft ook negatieve gevolgen voor de overheid, zeker in de eerste jaren na invoering van het systeem. Onderzoek wijst uit dat het 10 tot 20 jaar kan duren voordat variant B is ingelopen op variant A. Dit zal naar schatting in het eerste jaar al zo'n 10 miljard gaan kosten. Een oplossing wordt geboden in een systeem met forfaitaire voorheffingen, zoals eerder al beschreven voor de vermogenscategorie onroerende zaken. Op deze manier blijft de inkomstenstroom van de overheid stabiel. Echter moeten de uiteindelijke rendementen alsnog worden vastgesteld waardoor uiteindelijk twee berekeningen worden gemaakt. Daarbij komt wederom de situatie dat er inkomensafhankelijke regelingen zijn die worden geraakt wanneer het inkomen steeds verandert. Dit leidt dus tot eventuele teruggave of bij heffingen en het corrigeren van toeslagen wat de algehele uitvoeringslast voor de overheid vergroot.

Zoals gezegd sluit het toestaan van verliesverrekening aan bij het draagkrachtbeginsel. Naar mijn mening maakt verliesverrekening de vermogensheffing op basis van werkelijk rendement rechtvaardiger omdat op deze manier niet alleen positieve uitkomsten worden belast maar negatieve uitkomsten ook voor minder belasting zorgen. Invulling moet vervolgens worden gegeven aan of de verliesverrekening horizontaal en verticaal mag worden toegepast en voor hoeveel jaren dit mogelijk is. Hier kan worden aangesloten bij eerst verrekening tussen de boxen binnen het jaar en vervolgens over de jaren heen. Ingeval van jaarlijkse mutaties liggen winsten en verliezen dicht op elkaar, wat een beperkte verticale verliesverrekening (Carry-forward, Carry-backward) genoeg opties biedt te verrekenen. Het aantal zogenaamde realisatiemoment, is namelijk groot. Bij de vermogenswinstbelasting daarentegen kan het voorkomen dat lange periodes zitten tussen het realiseren van vermogensmutaties. Door een beperkt aantal jaren in te voeren wordt de nadruk nog meer gelegd op het sturen van mogelijke winst- of verliesneming wat de optimale allocatie van middelen kan verstoren. Het is dus denkbaar de horizon voor verticale verliesverrekening te verbreden in geval van de vermogenswinstbelasting.

Hierbij is wel een uitbreiding van de datasystemen bij de ketenpartners en internationale afspraken voor het uitwisselen van informatie nodig. Waar een VIA bij de vermogensaanwasbelasting in 61% van de gevallen mogelijk is blijkt dit voor de vermogenswinstbelasting maar in 40% het geval te zijn. De Nederlandse Vereniging van Banken geeft aan niet alle gegevens te kunnen verstrekken voor de VIA. Het feit dat de VIA in mindere mate kan worden ingevuld dan bij de vermogensaanwasbelasting betekent dat een groter beroep wordt gedaan op de belastingplichtigen. Dit zal zoals bekend leiden tot een hogere foutenmarge (door onder meer fraude) wat extra controle vereist vanuit de belastingdienst. De hogere uitvoeringslasten voor de ketenpartners is tegengesteld aan de resultaten uit het onderzoek van PwC, die juist aangeven dat de uitvoeringsmogelijkheden van de vermogenswinstbelasting voordeliger zijn.

Aanbeveling

Ten slotte wordt in deze paper het advies gegeven recht te doen aan de vraag naar een rechtvaardig systeem en de wensen vanuit de overheid een heffing op basis van werkelijke rendementen toe te passen. De vermogensaanwasbelasting krijgt hierbij de voorkeur boven de

vermogenswinstbelasting omdat de invoering van het systeem een betere balans kent tussen de voordelen, de extra uitvoeringslasten en nadelen. Voor wat betreft bank- en spaartegoeden zijn de uitvoeringsmogelijkheden behapbaar en is het verschil tussen beide beperkt. Hetzelfde geldt voor aandelen, obligaties en derivaten. Het feit dat een vermogensaanwasbelasting meer datapunten vereist, weegt wat mij betreft niet zwaarder dan de nadelen klevend aan de vermogenswinstbelasting. Daarbij komt dat de informatiestroom sterk afhankelijk is van de soort vermogenscategorie en het individu bij de vermogenswinstbelasting. Voor de toepassing van verliesverrekening en de vrijstellingen die doorwerken op de inkomensafhankelijke regelingen en het aantal belastingplichtigen heeft de vermogensaanwasbelasting wederom de voorkeur omdat deze meer structuur biedt. Daarbij is verliesverrekening gemakkelijker toe te passen, wat een belangrijke factor is in de heffing op basis van werkelijke rendementen.

De economische verstoringen die ontstaan bij de vermogenswinstbelasting en de budgettaire dip in de eerste jaren na invoering lijken een goede rede af te zien van deze methode. Dit terwijl het liquiditeitsprobleem bij de vermogensaanwasbelasting kleiner blijkt te zijn dan verwacht en gemakkelijk is op te lossen met eventuele betalingsregelingen. In zowel vermogensaanwasbelasting als vermogenswinstbelasting zijn budgettaire inkomsten lastig vooraf in te schatten door de conjunctuurgevoeligheid. Bij vermogenswinstbelasting is deze echter niet alleen afhankelijk van de conjunctuur maar ook van het realisatiemoment van de belastingplichtige.

Naar aanleiding van de uiteenzetting van de mogelijke varianten, de uitslagen van verscheidene onderzoeken en het onderzoek in deze scriptie is het aan te raden nader onderzoek te doen naar de specifieke uitvoeringsmogelijkheden van een vermogensaanwasbelasting. Daarbij is het van belang dat eerst een exacte invulling wordt gegeven aan de besproken pijnpunten. Hiermee doelend op bijvoorbeeld de verliesverrekening, aftrek van de kosten, afbakening van categorieën, heffingsvrij inkomen en de opvang van budgettaire verliezen in de beginjaren.

Dat de onroerende zaken een aanzienlijk hogere moeilijkheidsgraad kent bij de vermogensaanwasbelasting is een nadeel maar hoeft hier naar mijn mening niet de doorslaggevende factor te zijn. Het aandeel onroerend goed betreft immers maar een beperkt aandeel in het geheel van de vermogensbestanddelen. Voor lastige categorieën kan eventueel een separaat team aan de slag, waarbij het invullen van informatie door belastingplichtigen zoveel mogelijk in goede banen wordt geleid. Aan te raden is de verschillende facetten binnen een werkelijke vermogensrendementsheffing gefaseerd in te voeren, waarbij bijvoorbeeld eerst het forfaitaire kostensysteem wordt ingevoerd totdat een juiste invulling is gegeven. Om extra onderzoek te beperken raad ik aan gebruik te maken van de huidige kennis op punten zoals de verliesverrekening, wat reeds bekend is in het boxensysteem.

Uiteraard moet een geheel systeem worden opgezet waarbij de vermogensinkomsten worden gemeten door ketenpartners. Ik acht het dan ook rechtvaardig dat een informatieplatform wordt gefaciliteerd door de overheid voor ketenpartners om het zo gemakkelijk mogelijk te maken de juiste informatie aan te leveren. Wanneer dit adequaat wordt vormgegeven, zal op

lange termijn ook de verwerking in de VIA kunnen worden geautomatiseerd. Een verdere uitwerking kan zijn het informatieplatform te koppelen aan uitkeringsinstanties die ook gebruik maken van de verzamelde informatie. Verhoogde uitvoeringslasten moeten binnen de overheid niet als een ontwijkbare optie worden gezien maar vroegtijdig worden geaccepteerd. De conclusie van de discussie de afgelopen jaren is dat een versimpeld forfaitair systeem niet tegemoet komt aan de wensen van zowel de overheid als de burgers. Het invoeren van een rechtvaardigstelsel kost nu eenmaal tijd, moeite en geld.

Bijlage

Tabel 1: Schijvenstelsel.

Schijf	Uw (deel van de) grondslag sparen en beleggen	Percentage -0,01%	Percentage 5,53%	Percentage gemiddeld rendement
1	tot € 50.651	67%	33%	1,818%
2	vanaf € 50.651 tot € 962.351	21%	79%	4,366%
3	vanaf € 962.351	0%	100%	5,53%

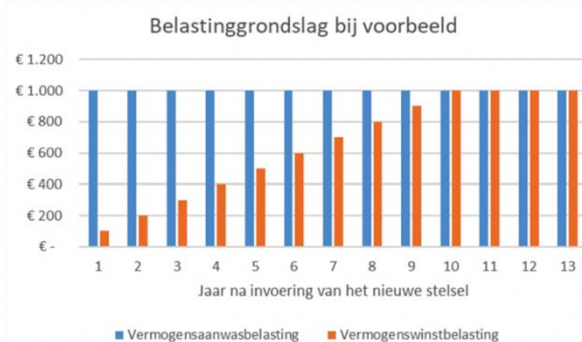
Tabel 2: Rendementspercentages per vermogenscategorie.

	Vermogenscategorie 1	Vermogenscategorie 2	Vermogenscategorie 3
2017	0,25%	5,39%	3,43%
2018	0,12%	5,38%	3,20%
2019	0,08%	5,59%	3,00%
2020	0,04%	5,28%	2,74%
2021	0,01%	5,69%	2,46%
2022	nog niet vastgesteld	nog niet vastgesteld	nog niet vastgesteld

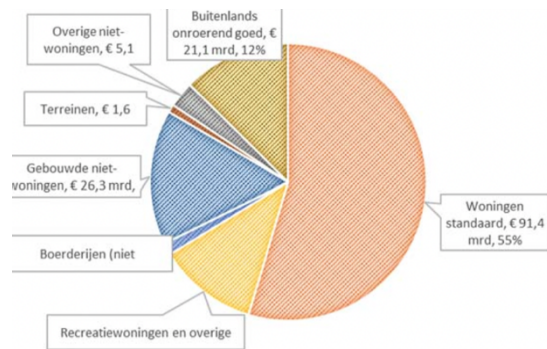
Tabel 3: Budgettaire opbrengst in miljoenen euro's, prijzen jaar van invoering.

	2023	2024	2025	structureel
Overbruggingswet box 3	- 385	- 385	- 385	0

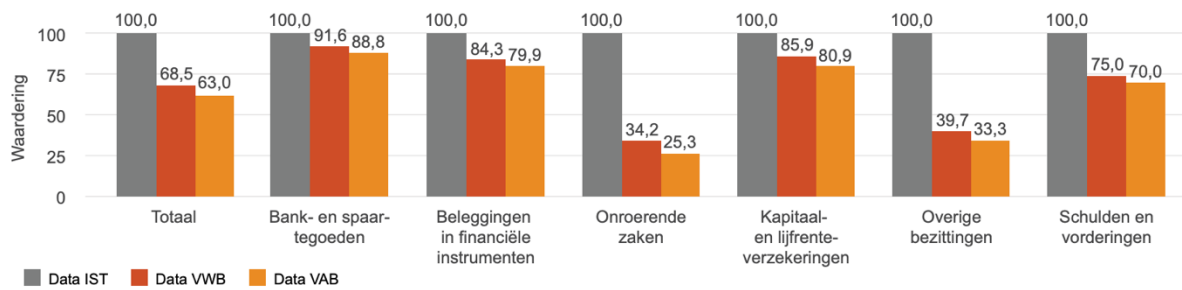
Figuur 1: Schematisch versimpeld verloop van de belastinggrondslag voor wat betreft waardemutaties in de jaren na invoering van een vermogensaanwasbelasting of een vermogenswinstbelasting.

Figuur 2: Onroerende zaken in aangifte box 3.

Figuur 3: Uitvoerbaarheid per variant.

Literatuurlijst

Bijlagen

Appendix A

Appendix B

Appendix C

Rapporten

Capgemini. (2021). *Technische review tijdpad implementatie box 3 werkelijk rendement*.

Geraadpleegd op 5 februari 2023, van

<https://open.overheid.nl/>

PwC. (2021). *Onderzoek naar de praktische uitvoerbaarheid van een heffing in Box 3 op*

basis van werkelijk rendement. Geraadpleegd op 13 april 2021, van

<https://open.overheid.nl/>

Ministerie van Financiën (2022). *Onderzoek betalingsproblemen box 3*. Geraadpleegd op 23

augustus 2022, van

<https://open.overheid.nl/>

Parlementaire stukken

Besluit van 28 juni 2022, nr. 2022-176296.

Voortgangsrapportage box 3 2016

Bijlage bij de Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, blg-783311,

www.rijksoverheid.nl.

Keuzedocument box 3 2017

Bijlage bij de Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 9 juni 2017, 2017-0000103186,

www.rijksoverheid.nl.

Schriftelijk overleg en andere toezeggingen toekomstig box 3-stelsel

Bijlage bij de Brief van de Staatssecretaris van Financiën van 9 februari 2023, 2023-0000024885,

www.rijksoverheid.nl.

Kamerstukken II 1997/98, 25810, p. 2.

Kamerstukken II 1998/99, 26727, nr. 3, p. 7.

Kamerstukken II 1999/00, 26727, nr.7, p. 264.

Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3.

Kamerstukken II 2009/10, 32 140, nr. 135.

Kamerstukken II 2015/16, 34302, nr. 3, p. 9.

Kamerstukken II 2022/2023, 32 140 nr. 139.

Kamerstukken II 2021/2022, 33 173 nr. 2.

Kamerstukken II 2021/2022, 36 120 nr. 1.

Kamerstukken II 2022/2023, 36 203 nr. 4.

Kamerstukken II 2022/2023, 36 204 nr. 3.

Handelingen II 2021/22, nr. 100, item 36.

Kamerbrieven

Van Rij (2022)

Van Rij, M.L.A. (2022, 19 april). Technische briefing box 3 [Kamerbrief].

Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/>

Van Rij (2022)

Van Rij, M.L.A. (2022, 20 september). Toelichting besluit niet bewaarmakers box 3

[Kamerbrief].

Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/>

Van Rij (2022)

Van Rij, M.L.A. (2022, 29 september). Het toekomstige box 3-stelsel op basis van werkelijk rendement [Kamerbrief].

Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/>

Van Rij (2022)

Van Rij, M.L.A. (2022, 11 november). Verzoeken om ambtshalve vermindering niet-bezwaarmakers box 3 [Kamerbrief].

Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/>

Van Rij (2023)

Van Rij, M.L.A. (2023, 9 februari). Schriftelijk overleg en andere toezeggingen toekomstig box 3-stelsel [Kamerbrief].

Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/>

Boeken

Van Kempen (2017)

M.L.M. van Kempen, *Cursus Belastingrecht IB*, onderdeel 0.0.1.

Arends

Essers, P. H. J., van Kempen, M. L. M., Albregtse, D. A., Arends, A. J. M., Doornebal, J., Hooigeveen, M. J., Pötgens, F. P. G., Rijkers, A. C., & van Westen, G. W. B. (2011). *Cursus Belastingrecht Inkomstenbelasting*. (Cursus Belastingrecht). Kluwer.

Literatuur

Dusarduijn (2012)

Dusarduijn, S.M.H. *De fiscale geschiedenis van Nederland in vogelvlucht*. [Den Haag: Sdu fiscale & financiële uitgevers]

Dusarduijn, S.

Dusarduijn, S. (2015). *De rechtsfictie in de inkomstenbelasting: De fiscale kleur van het alsof*. [Doctoral Thesis, Tilburg University]. Gildeprint.

Dusarduijn (2010)

Dusarduijn, S.M.H. *Vermogensrendementsheffing*. [Deventer: Kluwer]

Dusarduijn en Gribnau 2006

Dusarduijn, S.M.H. en Gribnau J.L.M. *Vermogensrendementsheffing, vijf jaar later: wetenschappelijke evaluatie Wet IB 2001*, in: *Vijf jaar Wet IB 2001*. [Deventer: Kluwer]

Bavinck (2017)

C.B. Bavinck. *De forfaitaire vermogensrendementsheffing (box 3) met ingang van 1 januari 2017 impliceert een progressieve vermogensbelasting*. WFR 2017/33.

Heithuis (1999)

E.J.W. Heithuis (1999). *Inkomensbegrip gebaseerd op bronnenleer*. Nr. 89. 1999/2.2.2.

Van Eijck (2005)

S.R.A. van Eijck (2005), *'Het vermogen om te dragen'*, Rotterdam: Erasmus Universiteit 2005

Cnossen en Bovenberg (2000)

Cnossen en A.L. Bovenberg, *'Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun?'*, WFR 2000/4.

[Wet- en regelgeving](#)

Artikel 1. EP EVRM

Artikel 14. EP EVRM

Artikel 5.2 Wet IB 2001

Art. 10.6bis lid 2 Wet IB 2001

Wet Rechtsherstel Box 3

Wet Overbrugingswet Box 3

Wet invoeringswet Wet IB 2001

Websites

Schulden in box 3 vanaf 2023 | TaxLive. (z.d.).

<https://www.taxlive.nl/nl/documenten/opinie/columns/schulden-in-box-3-vanaf-2023/>

Vermogensrendementsheffing box 3 voor 2017 en 2018 in strijd met het eigendomsrecht en discriminatieverbod, Hoge Raad biedt rechtsherstel. (z.d.). Hoge Raad.

<https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2021/december/vermogensrendementsheffing-box-3-2017-2018-strijd-eigendomsrecht/>

Ministerie van Algemene Zaken. (2022, 30 december). *Inkomen uit vermogen in box 3 rechtvaardiger belasten*. Prinsjesdag: Belastingplan 2023 | Rijksoverheid.nl.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/belastingplan/vermogen-en-wonen/box-3#:~:text=Dit%20zijn%20de%3A,101.300%20bij%20een%20fiscale%20partner/>

Belastingheffing. (z.d.). Nederland Rechtsstaat.

<https://www.nederlandrechtsstaat.nl/grondwet/inleiding-hoofdstuk-5-wetgeving-en-bestuur/artikel-104-belastingheffing/>

Jurisprudentie

Advocaat-Generaal

Conclusie A-G Niessen, ECLI:NL:PHR:2016:41.

Rechtbank

RB Zeeland-West-Brabant 11 januari 2017, 5832528 OV VERZ 17-3082, ECLI:NL:RBZWB:2017:3630.

RB Noord-Nederland, 19 januari 2017, AWB 16 783, ECLI:NL:RBNNE:2017:153.

RB Noord-Holland, 25 januari 2017, nr. AWB 16 702, ECLI:NL:RBNHO:2017:442.

Hof

Hof Arnhem-Leeuwarden, 17 oktober 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:8966.

Hof Den Haag 18 december 2019, BK-18/00587 en BK-18/00589

ECLI:NL:GHDHA:2019:3425

Hoge Raad

HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, ECLI:NL:HR:2016:1129.

HR 24 december 2021, nr. 21/01243, ECLI:NL:HR:2021:1963.

HR 3 april 2015, nr. 13/04247, ECLI:NL:HR:2015:812.

HR 14 juni 2019, nr. 17/05606, ECLI:HR:2019:816.

HR 20 mei 2022, nr. 2104407, ECLI:NL:HR:2022:720.

HR 4 februari 2022, nr. 2022-35664.